

ŠVIESA

(THE LIGHT)

POLITIKOS, MOKSLO, MENO IR LITERATOROS TRIMĖNESINIS ŽURNALAS

Leidžia Amerikos Lietuvių Darbininkų Literatūros Draugija, 46 Ten Eyck Street, Brooklyn, N. Y.
Kaina Metams \$1.00; pavienis numeris 25c.

Redaguoja redakcinė komisija: Dr. J. J. Kaškaitė, R. Mizara, S. Sasna, A. Bimba, D. M. Šolomskas, J. Kuodis.
Atsakomybės redaktorius: A. Bimba

No. 2

Balandis-Gegužės-Birželis (April-May-June), 1936

Metai III

LEKIA GODOS Į PASVIETĮ

Taip, kaip vėjas lengvasparnis,
Lekia godus į pasvietį,
Lekia, lanko draugą-brolį,
Krašto gimtojo pilietį.

—Sveikas! Na, tai kaip gi klojas?
Vargas dar neužkankino?
Krašto gimtojo valdonai
Juk tik engti tave žino!—

Lekia godus pas valstietį,
Ką varge vaitoja, kenčia,
O valdonai savo rūmuos
Džiaugsmo šventę tebešvenčia.

Džiaugsmo šventę tebešvenčia,
Eina paprotį tą seną,
Bet sykiu juodi šešėliai
Baimės mirtį jiems gabena.

Mat, valstietis pasiraivė,
Vargo našta ruošias trenkti,
Priešais skriaudą jis išstoja,
Jau gana bus nusilenkti!

Grįžta godus, neša džiaugsmą,
Bendro fronto darbas plinta,
Viltys žvelgiant į rytojų,
Kaip kad saulei tekant švinta!

St. Jasilionis.

KOVOS VĖLUKO NEPADEK!

Vežimo ratas, štai, sutrūko,
Jau nesisuks daugiau, oi, ne.
Kaip jaunos dienos, kad išbluko,
Jaunystė atskrend tik sapne.

Mintyj tebestūkso bakužėlė,
Širdy matušėlė sena;
Takai jau piktžolėms apžėlė,
Jaunatvė skrend tolyn... liūdna.

Vežimo ratas subyrėjo,
Ir nesisuks daugiau suvis;
Jaunystė, lyg pagauta vėjo,
Nuskrido ir jau nebegriš.

Draugų būrelis išretėjęs,
Kaip giria iškirsta graži,
Likusius lamdo audros, vėjas,
Saulutė leidžias pamaži. ...

Vežimo ratas nors sugriuvo,
Jaunystė nuskrido toli...
Bet idealas dar nežuvo,
Krutėk, aukokis, kiek gali!

Ir ant lazdelės jau kretendams,
Kas iškovota gink, budėk!
Nors ir į kapą šaltą žengdams,
Kovos vėluo nepadėk!

Senas Vincas.

Šios eilės turi ir muziką. Jei kas iš draugų dainininkų norėtų sudainuoti, tai dėl muzikos lai kreiptasi pas Rožę Merkytę, 5123 Funston St., Philadelphia, Pa.

Ar Nenusibodo Maldauti?

A. B.

Viskas priklauso nuo malonės ponų—tų ponų, kurie sėdi Jungtinių Valstijų kongrese, valstijų seimeliuose ir miestų tarybose.

Bedarbiai nori pašalpos. Jie turi belstis į įstatymdavinių įstaigų duris ir melsti jų pasigailėjimo. Iškilo bedarbių apdraudos klausimas ir vėl tas pats.

O ponai įstatymdaviai šiaušiasi. Darbininkai džiaugiasi, jeigu suranda tokį geradarį, kaip Lundeen arba Marcantonio, kuris sutinka įnešti kongresan bedarbių apdraudos bilių, bei šiaip žodį kitą užtarti už darbininkus.

Tas pats su federaliais, valstijų ir miestų valdininkais. Pradėjus prezidentu, baigiant miestų majorais, jie visai nesiskaito su darbininkų reikalais ir troškimais. Tik-tai susikuopęs, iki atviros eksplozijos daėjęs, masinis bruzdėjimas priverčia juos numesti darbo žmonėms kurį apgraužtą kaulą.

Tas buvo nuo pat Jungtinių Valstijų įsi-steigimo, tas pats tebėra šiandien. Tais laikais Amerikos proletariatas buvo neskaitlingas. Visas gyvenimas buvo kitoks. Bet šiandien? Du trečdaliai Amerikos žmonių priklauso tai didžiajai darbininkų ir darbo fermerių masei. Bet ta masė be-jėgė prieš vyriausybę ir įstatymdavėjus. Kongresmenai ir senatoriai, assemblimenai ir aldermenai, prezidentas ir gubernatoriai, majorai ir šerifai nepildo valios tos skaitlingos darbo masės.

Kodel? Todėl, kad jie ne mūsų klasės žmonės. Jie—atstovai fabrikantų, bankierių, turčių. Jie atstovai ir agentai tos klasės, kuriai priklauso šio didelio krašto tur-tai ir darbo žmonės. Jie yra žmonės de-mokratų arba republikonų partijos—o abi tos partijos yra tos pačios turtingųjų kla-sės partijos.

Kaip įstatymdavinėse įstaigose, taip vald-vietėse darbo liaudis neturi balso, neturi žmonių. O neturi todėl, kad politikoje ji tebėra neatsipalaidavus, neatsiskyrus nuo kapitalistinių partijų.

Ponai Pabėgo, Tai Žmonės Badauja

Štai kame mūsų klasės didžioji nelaimė. Štai kame paslaptis to įstatymdavėjų ir val-dininkų nesiskaitymo su darbo žmonių rei-kalais. Puikų pavyzdį mums davė pereitą balandį New Jersey valstijos valdžios ir seimelio elgėsis su dviem šimtais tūkstan-čių bedarbių. Gubernatorius Hoffmannas pranešė, kad valstija nebeištesis teikti pa-šalpos bedarbiams. Jeigu gali miestų val-džios, tegul pačios jais rūpinasi. Miestų gi valdžios tą patį užgiedojo: neturi pini-gų, negali šelpiti alkanus.

New Jersey bedarbiai važiavo valstijos sostinėn Trentonan reikalauti pagalbos iš valstijos seimelio. Ponai pabugo, seimelio sesijas uždarė ir išvažinėjo kur kas sau. Lai bedarbiai ir jų šeimos miršta badu!

Tragedija! Atviras tyčiojimasis iš žmo-gaus!

Šita tragedija tebeauga, augant liaudies nualinimui dėl esamos ekonominės depre-sijos.

Ko Amerikos Žmonėms Reikia

Maldavimai neišgelbės. Laikas kantry-bei išsiseimi. Laikas padaryti galą įsta-tymdavių ir valdininkų sauvaliavimui.

Kaip?

Į šį klausimą atsako Amerikos Komunis-tų Partija. Ji sako: darbininkai ir far-me-riai turi galutinai ir ant visados atsisvei-kinti su demokratų ir republikonų parti-jomis; jie turi įsteigti savo locną klasinę partiją formoje **Farmerių-Darbo Partijos**. Ši partija turi apimti komunistus, socialis-tus, unijistus, darbo fermerius, profesio-nalus ir net smulkius biznierių. Šitokia

partija, apimdama dideles mases, turėdama organizaciją visose valstijose ir visuose miestuose, galėtų padaryti didžiausios įtakos į visas įstatymdavystes ir valdvietes. Jinai nebesiremtų malone demokratų ir republikonų. Jinai išrinktų savo atstovus į tas įstaigas. O tie atstovai būtų atstovais plačiosios liaudies interesų.

Argi ne kitaip bedarbių ir abelnai darbo žmonių interesai šiandien stovėtų Washingtone, jeigu kongrese būtų koks šimtas Farmerių-Darbo Partijos žmonių? Argi New Jersey valstijos seimelio ponai būtų išdrįsę bėgti nuo bedarbių, jeigu tame seimelyje būtų nors tuzinas gerų darbininkų atstovų?

Ar Bus Tokia Partija?

Bet, deja, Farmerių-Darbo Partijos ideja plinta labai palengva. Komunistų Partijos pastangos tame reikale duoda tik dalinių pasiekimų. Visų pirma, darbo unių vadai — net tie, kurie pirmiau garsiai kalbėjo už darbo partiją (kaip John L. Lewis, Hillman) susibūrė į „Nepartinę Darbo Unių Lygą“ ir susėdė į demokratų partijos vežimą dainuoja už Roosevelta į prezidentus. Jie tikisi patraukti savo pusėn uniistų mases. Antra, Socialistų Partija, net kai rysis jos sparnas lūpomis Norman Thomaso tvirtina kad nacionali Farmerių-Darbo Partijai dar nepribrendę sąlygos.

Tačiau negalima sakyti, kad dangus visai apsiniaukęs. Chicagoje, Detroite, Clevelande ir visoje eilėje kitų miestų lokalinės Farmerių-Darbo Partijos jau steigiasi ir laimi pusėtinai daug uniistų ir socialistų. Minnesota valstijos Farmerių-Darbo Partija savo konvencijoje užgyrė nacionalės Farmerių-Darbo Partijos ideją ir nutarė veikti toje linkmėje.

Gegužės 30 ir 31 dienomis Chicagoje buvo Minnesota Farmerių-Darbo Partijos sušaukta nacionalinė konvencija, kuri rimtai svarstė šį klausimą. Konvencija padarė išvadą, kad šiemet dar permažai spėkų statyti prezidentinius kandidatus ant Farmerių-Darbo Partijos tikieto. Tačiau tas neturi sulaikyti Amerikos darbininkus ir darbo fermerius nuo kurimo nacionalės

Farmerių-Darbo Partijos dar šiais metais. Todel konvencija įpareigojo Minnesotos organizaciją sušaukti plačią nacionalę konvenciją kurimui nacionalės organizacijos. Be to, lokalinės Farmerių-Darbo Partijos dar šiemet energingiausiai dalyvaus miestų, valstijų ir kongreso rinkimuose.

Remt, ar Ne?

Ką turi daryti lietuviai darbininkai, jų spauda ir jų organizacijos? Nedvejojančiai jie turi remti Farmerių-Darbo Partijos judėjimą. Tai yra amerikinė **liaudies fronto** forma. Ne tik kovai už bedarbių reikalus ir gynimui abelnų kasdieninių darbininkų klasės ir darbo fermerių interesų, bet taip pat atmušimui reakcijos ir pastojimui kelio fašizmui, reikia plačios, tikrai masinės Farmerių-Darbo Partijos, apimančios organizuotus darbininkus ir darbo fermerius, smulkiuosius biznierių ir profesionalus.

Kokie gali būti santikiai tarpe Farmerių-Darbo Partijos ir Komunistų Partijos?

Farmerių-Darbo Partija negali pavaduoti revoliucinės Komunistų Partijos. Šiandien komunistai ir Komunistų Partija yra veikliausias elementas organizavime Farmerių-Darbo Partijos. Kodel? Todel, kad jai rūpi atplėšti mases nuo kapitalistinių partijų ir tuomi pagelbėti joms savistoviai veikti ir ginti savo interesus. Ji žino, kad geriausia masių atspalaidojimui forma bus Farmerių-Darbo Partija, nes tos masės dar nepasirėngę priimti visą Komunistų Partijos programą.

O rytoj, kada ir kur Farmerių-Darbo Partija susiorganizuos, komunistai joje pasirodys veikliausiais elementais, kaip kad jie yra veikliausiais elementais darbo unijose, bedarbių organizacijose ir taip toliau. Ta masinė partija bus tiek kovinga ir tiek atliks savo misiją, kaipo apvienytoja plačiausių darbo masių, kaip tvirta ir veikli bus Komunistų Partija, kaip Farmerių-Darbo Partijos judėjimo dalis.

Kur Randasi Milionai Amerikos Moterų?

S. SASNA

Jums jau ne kartą girdėta, kad Ameriką—aukso šalis, žemė progu, kur kiekvienas galis iškilti. O jau moterims, tai kačių gyvenimas. Viskas, ko joms esą reikalinga, tai mokėti išlaikyti grožę, prie to, būti meilėmis, ištikimomis ir nuolankiomis. Tokias paukštytes, esą, laukia geriausios progos. Anksčiau ar vėliau rasis turtingas medžio-tojas, kuris tik ir laukia tave pasigauti ir patupdyti aukso narvelin.

Įtikinimui, būk tokios svajonės išsipildo, „įrodymų“ netrūksta, tiesą pasakius, jie ir sapne neduoda ramybės. Ir kurgi nesapnuot. Išėjai gatvėn, tau bruka rankon gražiaspalvį žurnalą, kuris pilnas „patari-mų,“ kaip būti gražia ir laiminga. Fakti-nai nėra pas pirklių tokio daikto, kuris tau nebūtų pagražinimu ar laimės atnešėju. Peržiūrėjus tuos skelbimus, rodos, visą pa-saulį kartu užsiverstum ant savo pečių, galvos, veido; viskas grožė ir laime dvelkia.

Atvertė kitą lapą ir skaitai apysaką. Randi, kad merginos, o ypatingai sekreto-rės, nepaisant viso ko, suranda savo skur-daus kelio galą puikaus pono, turtingo savo samdytojo glėbyje ir gyvena laimingai iki galo.

MOTHER BLOOR

74 metų amžiaus kovotoja

Apie šokėjas ir a k t o r e s jau ir abejonės nėra, užsimerkus galė-tum atspėti, kad gale apysakos ar judžio ji išeis lai-mėtoja, turtingą savo meilės kara-laitį užkariaus su „dūšia“ ir kūnu.

Priedams pasi-taiko ir retoji tikrėnybė, kaip kad g r a ž u o lė Olive Hamilton, dirbusi Atlantic City viešbučio te-lefoniste, kuri

šiomis dienomis apsivedė su milionierium Leeds ir puikioj jachtøj išvyko į Ramiojo Vandenyno salas grožėtis stebėtiniais vaiz-dais.

Negana to, mums sako, kad mes turime lygias teises. Galime net balsuoti. Kas gali žinoti, kuo tapsime, iš kurio krašto laimė pasibels į mūsų duris?

Visa tai sukelia žingeidumą, kuso pasi-dairyti toliau, pasirausti giliau, kad patir-ti, kur randasi milionai Amerikos moterų. Ar visos jos taip laimingos, pasiturinčios, gerbiamos ir mylimos? O, kad taip būtų! Pusė visų gyventojų didžiulės šalies, 60 milionų su virš moterų-mergačių, iš kurių arti 36 milionai 21 ir daugiau metų, pilnai suaugusios, kad galėtų gyvenimu džiaug-tis! Juk kartu su jomis ir visa šalis pasi-nertų džiaugsmuos!

Pirmiausia imsim darbininkes, kurių apie 11 milionų gyvena iš savo triūso, par-duoda kam nors savo darbą. Nemažas jų skaičius dirba žemės ūkio darbus, ypa-tingai pietinėse valstijose prie medvilnės auginimo ir rinkimo, cukraus plantacijose. Ten, dažniausia, jos dirba nuo tamsos iki tamsai, neturėdamos minutės užmirusią iš nuovargio nugarą ištiesti. O ką jos pel-no? Daugelyje vietų jos oficialiai priskai-tomos prie „neapmokamų šeimos darbinin-kų,“ tad visai negauna nuosavos algos. Vi-sa šeimyna dirba, bet šeimynos galva pa-ima mokesčių, o kitiems suteikia sulyg ištekliaus ir noro. Gi ta „galva“ dažnai būna pasinėrusi skolose turtingiems žemės val-donams.

Arti du milionu fabričių ir šapų darbi-ninkių, jaunos ir senos, diena dienon, per metų metus traukia fabriką, kur pralei-džia nuo 8 iki 14 valandų į parą. Viduti-nis jų uždarbis siekia po apie \$12 į savai-tę. Mažai kur uždirba daugiau, bet užtai daugelyje vietų teuždirba po \$5 į savaitę ir mažiau. Jų gyvenimą geriausia atidengia

vienos Wisconsin dresių šapos darbininkės sekamas išsireiškimas:

“Kai valgau, tai rendos už kambarį neturiu kuo užmokėti, jei rendą užmoku—nelieka valgiui”. Panašiai dedasi ir kitoje šapoje.

Transportacijos ir susisiekimo įmonėse dirba veik 300 tūkstančių merginų-motery, dauguma pigiausia apmokamus darbus.

Dirbančios krautuvėse, iš paviršiaus, atrodo laimingesnėmis už pirmąsias. Juk jos gražiai dėvi. Darbas taipgi tartum nesunkus. Bet štai kaip nušviečia darbininkė savo darbo dieną krautuvėj:

“Kita diena! Rėdausi atsargiausiai, tarsi jaunikaicijų artistų baliun (bosas reikalauja gražiai atrodyti), bet mano suknelė senoka, pažastis užlopyta. Prarijau kelis gurkšnius kavos ir sausainį, skubinu darban...”

S. SASNA

“Mano asloje dresės krinta po kairei ir dešinei, kaip kareiviai. Skubinu jas pakelti ir sykiu skaitliuju, kiek jų—72, 73 ... Kas nors paklausė, kur pigieji

drabužiai. Parodžiau, bet sumaišiau skaitliavimą. Bandau atsiminti paskutinį numerį. Prižiūrėtojas įsmeigė į mane aštrias akis. Nervina. Šiandien pavėlavau skaitliavimą.

“Krautuvėj tvankiau ir šilčiau... Bėgiuju greičiau ir greičiau, rankioju dreses, atrenku mieras, prisegu diržus. Kojos, kaip įdegusios žarijos, degina mane. Ir taip sunku kvėpuot. Bet nėra kada sustoti... Ūmai išgirstų, kad anoje asloje mano draugė Frances apalpo. Kaip aš norėčiau bėgti jai pagelbon, bet man nevalia apleisti aslą...”

Drebančia ranka braukdama šaltą prakaitą nuo apsvaigusios kaktos, krautuvės darbininkė užbaigė dieną. Ryt, poryt, vi-

sada jai tokios pat dienos. Metai bėga, veidas gelsta, greit bus persena šiam darbui, bet laimūžės vis nematy.

Virš trys milijonai merginų-motery dirba tarnaitėmis toje didžiausioje iš visų vergijoje. Jų valandos neapčiuojamos. Reikia didžiausios ištvermės, kad patenkinti išgverusių ponų kaprizus. Tarnaitė, tarsi sargybinis šunelis, turi ponus ir jų turtus saugoti, aptarnauti. Jai nevalia pakviesti sodybon pasivaikšius. Bet ji privalo būt kurčia ir akla atsinešime į ponų išgverusį gyvenimą, turi amžinai tylėti. Tačiau, nesuipratimui iškilus, ji pirmia tempiama teisman, kaip antai buvo su Morrow'u tarnaitė, kuri, nepakęsdama persekiojimo, nusižudė.

Jei dirbančiųjų padėtis skurdi, tai bedarbių gyvenimas stačiai apverktinas. Apie pora milijonų motery yra išmestos iš darbo. Sykiu paėmus bedarbių žmonas, susidarys didelė minia ant pražūties kranto esančių motery. Vien benamių, besibastančių iš vietos vieton, priskaitoma į 150 tūkstančių.

Kitą ypatingą grupę sudaro moterys, kurios visada dirba, tačiau niekada algos negauna—tai šeimininkės. Virš 28 milijonai Amerikos motery dirba tą neproduktyvių namų darbą, tankiausia primityviškais įrankiais, kadangi nėra iš ko įgyti laiką ir spėkas taupinančias priemones. Kadangi jos algos negauna, tad ir jų triūsas beveik neskaitoma darbu. Toji priklausomybė, alinantis darbas, atsivėrimas amžina nebaigiamų darbų vergovės siena nuo viso pasaulio paveikia į moters nervus ir pobūdį taip, kad nekartą net savoje šeimoje į ją atsinešama, kaip į pigiausį įrankį.

Tik įsigilinus į šią padėtį galima imatyti, kaip neapčiuojamai svarbus moterims Sovietuose įsteigimas bendro maitinimo ir kitų moters iš “namų nevalios” paliuosavimo priemonių.

O kaipgi motinos, juk jos eina garbingą pareigą, auklėja ateities piliečius? Jų rankose tautos, šalies ir žmonijos ateitis? Turbūt joms skiriama geriausia dalis?

Apgailestina, bet tiesa, kad šios šalies darbininkės motinos už visus piliečius labiausia užguitos ir paneigtos.

Kapitalizmas, lenktynių stumiamas, išstatė industriją, apipynė ją prekybos tinklu, pastatė gamybą ant augšto laipsnio, nes taip pelningiau. Bet kūdikių auklėjimą, kaip nepelningą, paliko primityviškoje padėtyje. Jis paliktą pačiai šeimynai, kurią skurdo ir bado audros daužo į šipulius, išnešiodamos likučius į visus kečius vėjus. Aišku, kad augančiosios gentkartės paneigimas negali neatsiliepti į motiną.

Jungtinėse Valstijose yra virš 25 milijonai vaikų devynių ar mažiau metų amžiaus. Imant atydon, kad prie kiekvieno iš jų atskirai ištisas dienas ir naktis turi budėti motina, mes surasime, kad kožna motina pražudė devynis savo geriausių metų. Tačiau ir po 9 metų dar ne galas rūpesčiams.

Kokius turtus būtų galėjusios sutverti tos rūpestingų motinų rankos, jei darbininkai patys valdytų šalį, patys bendrai, valstybės lėšomis, suteiktų vaikų priežiūrą, kaip kad yra įvedama Sovietų Sąjungoj! Ten, prie mokslinių, modernių metodų, kelios lavintos slaugės kur kas geriau aprūpina desėtkus vaikučių, negu mūsų sąlygose gali aprūpinti motina, paaukaudama didesnę dalį savo gyvenimo išauklėjimui vieno ar poros vaikučių.

Dienas, naktis motina rūpinasi. Stoka maisto, gerų kambarių, tyro oro, žaislaviečių. Žmogvagiai, pamišėliai, automobilių ratai—visi tyko jos kūdikio gyvybės, sveikatos. Ir buči jautri motina dienomis ir naktimis už vaikelio gerovę. Ar ta jos veik viso gyvenimo auka užtikrins jos brangiausiam ateitį šioje sistemoje? Ne. Ji pasitinka rūstus likimas: darbe išnaudojimas, nedarbas, blogdarybių spąstai, kuriuos užstatė ši kapitalistinė sistema; karo giltinė taipgi kalena dantis.

Nėra ir negali būti laiminga motina, jei ku kenčia jos šeimyna. Darbininkei motinai rūpi netik išauginti vaikus, bet aprūpinti ir jų ateitį. Ir štai kyla nauja motina. Jeigu senoji motina vargelius skandino ašarose, jomis laistydama ikoną ar kryželį, tai šių dienų motina pasiryžusiai, prakilniai žengia prašalinti iš kelio visą,

kas pastoja jos kūdikiui kelią į gyvenimą ir laimę.

Moters-motinos didžiausiais priešais yra ši išnaudojimo sistema ir jos išdavas—karas. Užtad mes matome moteris kovoje už pigesnę pragyvenimą, už didesnes algas, prieš fašizmą, už taiką. Mes matome jas einant po vieną, po dvi, būreliais, šimtais, desėtkais tūkstančių, einant prie vieno bendro tikslo—už duoną savo vaikams, už laisvę visai žmonijai. Motina Bloor, užtingoji komunistė, veda kelią, ji šaukia moteris-motinas Komunistų Partijos eilėna, šaukia į kovą. Ir jos eina, veda savo vaikus, visą šeimyną. Minia auga ir vieningėja. Ateina laikas, kada milijonai Amerikos darbo moterų, sykiu su visa darbo liaudimi, pasiliuosuos iš vergijos ir užims savo vietą Sovietų Amerikos socialistinėje statyboje.

Iki pabaigai 1936 metų Vokietijos fašistai nužudė 4,870 antifašistiniai nusistačiusių žmonių, teisė 50,425 žmones, iš kurių 20,833 nuteisė 39,792 metams kalemui ir 100,000 metų koncentracijos stovyklon.

Mussolinio karas prieš Etiopiją Afrikoje Italijai lėšavo apie \$1,000,000,000.

Amalgameitų rūbsiuvių unija turi apie 150,000 narių.

Amerikos Darbo Federacijos apskaičiavimu, dar ir dabar Jungtinėse Valstijose yra 12,184,000 bedarbių. Bet tai bus dar nedadėtos skaitlinės. Antra, jose nėra įskaityti tie darbininkai, kurie dirba tik dalį laiko.

Francijos parlamente socialistai turi 145 atstovus, o komunistai 72.

Ispanijos parlamente socialistai turi 90 atstovų, o komunistai 14.

Abejose šalyse socialistų revoliucinis kelias priverstų darbininkus prie pilno darbininkų laimėjimo, o reformistinis kelias nuvestų juos į kruviną fašizmo nasrus. Kuriu keliu socialistai eis?

AMERIKOS MOKYKLA IR LIAUDIES VAIKAI

J. SIURBA

Milijonai vaikų ir jaunuolių mokyklos amžiaus neturi progos lankyti mokyklas.

Pavyzdžiui imam keletą skaitlinių. 1914 metais mokyklos amžiaus gyventojų (nuo 5 iki 17 metų) buvo 32,392,749. Iš jų tik 22,548,190 lankė mokyklas, pradinės ir vidurinės. Reiškia, kone dešimtis milijonų neturėjo progos lankyti mokyklas.

Jungtinių Valstijų Švietimo Biuro raportas už 1930 metus parodo, jog didelis skaičius vaikų pradinėse mokyklose nepasiekė aštuntojo laipsnio (8th Grade). Dešimtas nuosimtis arba vienas iš dešimts vaikų nepasiekė pradinės mokyklos šešto laipsnio; 14.2% arba 1 iš 7 vaikų nepasiekė septinto laipsnio; 25.2% arba 1 iš 4 vaikų nepasiekė 8 laipsnio. Gi 1930 metais, kuomet dar ekonominis krizis nebuvo taip skaudžiai palietęs kraštą, 3,326,152 vaikai nuo 7 iki 17 metų amžiaus nebuvo mokyklose. Sulyg 1930 metų cenzo, 2,145,959 vaikai nuo 10 iki 17 metų amžiaus dirbo už algas; 667,118 iš tų vaikų darbininkų buvo tarp 10 ir 15 metų amžiaus.

Tai buvo "gerbuvio" laikais. Dabar dar didesnis skaičius vaikų neturi progos lankyti mokyklas.

Mažiausia 45 nuošimčiai vaikų vidurinės mokyklos (high school) amžiaus neturi progos lankyti mokyklas. 1934 metais vidurinę mokyklą lankė 3,816,178. Gi vidurinės mokyklos amžiaus (nuo 13 iki 18 metų) jaunimo buvo virš 13,000,000.

Mažiau kai 10 nuošimtis kolegijos amžiaus jaunimo lankė kolegijas 1930 metais, tai yra tuo laikotarpiu, kada tik prasidėjo ekonominis krizis. Dabar negali lankyti nei tokis nuošimtis.

Universitetuose ir kolegijose 1932 metais studentų viso buvo 989,757. Gi kolegijos amžiaus (tarp 20 ir 24 metų) jaunimo buvo suvirš 12,000,000.

Tos skaitlinės mums parodo, kad milijonai vaikų iš darbininkų šeimynų neturi progos lankyti vidurinę mokyklą (high

school), o ką jau bekalbėti apie kolegijas ir universitetus.

Dvasinis Vaikų Auklėjimas Mūsų Mokyklose

"Mokinimas, kokis šiandien yra Jungtinėse Valstijose, yra nedemokratinis," sako profesorius John Dewey, liberalas, iš Columbia Universiteto. Tai tiesa, bet dar ne visa. Tyrimai parodo, kad mūsų viešosiose (public) mokyklose darbininkų vaikus kreivai informuoja apie jų klasės reikalus.

Nesenai Amerikos Mokytojų Federacijos Apšvietos Komitetas vedė tyrinėjimą, kas mokinama viešose mokyklose apie darbininkų judėjimą.

Apart peržiūrėjimo kursų, dar buvo patiekta klausimai 250 mokytojų, kad sužinotų jų asmeninę nuomonę tais klausimais.

Henry Harap, rašydamas tuo klausimu Mokytojų Federacijos organe "The American Teacher", sako:

Mes išanalizavome aštuoniasdešimts kursų socialinio studijavimo vidurinėse mokyklose (high schools) iš įvairių dalių Jungtinių Valstijų. Mes suradome, jog tuose kursuose visai apleista organizuotų darbininkų klausimas. Iš 82 kursų 73 neturėjo nei vienos eilutės apie organizuotus darbininkus. Išgaminavome 4,000 puslapių ir suradome tik devynis puslapius, kuriuose buvo kas nors aiškinama tuo klausimu.

Toliaus buvo tyrinėjama, ar tas, kiek jau mokinama mokyklose apie darbininkų judėjimą, bešališkai mokinama. Buvo paruošta eilė klausimų ir pasiūsta 500 mokytojų, kurie veda kursus mokyklose socialiniais klausimais įvairiose šalies dalyse. Iš to skaičiaus 239 davė atsakymus.

Ir štai kas pasirodė: didelė didžiuma tų mokytojų parodė priešdarbininkiškas pažiūras. Henry Harap rašo:

LENINAS APIE SAVE

Ankieta Išrinktiems j X RDP (b) Suvažiavimā

Mūsu analizas atsliepiamo j kiekvienā j paduotū klausimū suteikē mums smulkmeningā paveikslā apie mokytoju atsiņešimā linkui organizuotu darbininku principu ir praktikos. Trys iē keturiu mokytoju mano, kad simpatijas streikai yra nepateisinama. Aštuoniasdešimts du nuošimčiai mokytoju mano, kad darbavys turi pilnā teisē atsisakyti j darbā imti tuos darbininkus, kurie nesutinka su darbavio planu.

Šešiasdešimts keturi nuošimčiai mokytoju uēgyvrē jstatymiskā drausmē (injūncijū) kaipo priemone apsaugojimui biznio laike streiko... Trys iē keturiu mokytoju su neapykanta žiūri j pikietavima, kuomet bandoma sulaikyti nuo darbo tuos darbininkus, kurie nenori streikuoti... Trisdešimts aštuoni nuošimčiai mokytoju pikietavimā skaito vieša betvarke, ir del to policijos užpuolimus ant pikietuotoju pateisina. Aštuoniasdešimts penki nuošimčiai mokytoju mano, kad visos pramonēs turētū būt operuojamos ne unijiniu (open shop) pagrindu.

Apie trečdalis tū mokytoju pasirodo kietaisiais konservatyvais (tories), kurie užgria pramoninę šnipinėjimo sistemā ir bile kitas žiaurias priemones slopinimui darbininku pastangū pagerinti savo būvį...

Tai štai kokia padėtis viešose mokyklose, kur mokinas darbininku vaikai.

Tie faktai parodo, kad darbininku vaikai, lankydami viešias mokyklas, nieko gero apie darbininku judėjimā negali išmokti. Valdančioji klasē viešas mokyklas naudoia padarymui sau ištikimū įrankiu iē darbininku vaikū.

Darbininku judėjimas šiandien lošia labai svarbiā rolē. Kiekvienas darbininkas privalo rūpintis savo vaikus tinkamai supažindinti su darbininku judėjimu.

Įvairiuose miestuose yra darbininku mokyklos. Dažnai būna suorganizuota keliu mėnesių kursai. Darbininkai turētū leisti savo vaikus j tokias mokyklas. Ten jie daug išmoks apie darbininku judėjimā j trumpā laikā, ko neišmoko viešose mokyklose per desėtkā ar daugiau metų.

Kada gimęs?—1870 m.

Sveikata?—Sveikas.

Kokias kalbas moki?—Anglū, vokiečių, francūzū—silpnai, italū—visai silpnai.

Kokias Rusijos vietas gerai žinai ir kiek metų ten gyvenai?—Gerai žinau Pavolgi, kur gimiau ir augau lig 17 metų.

Kokiuose visos Rusijos suvažiavimuose dalyvavai?—Visuose, be liepos ar rugpjūčio, 1917 m.

Ar buvai užsieny? — Daugely Vakarū Europos šaliū 1895, 1900, 1905, 1908-1917 metais.

Koks kariškas prisirengimas?—Joks.

Apšvieta?—1891 m. baigiau (namie prisirengęs) Petrogrado universiteto juridini fakultetā.

Pagrindinis užsiēmimas lig 1917 m.?—Literatas.

Kokiā žinai specialybē?—Jokios.

Kuo užsiēmei po 1917 m., be partijos, profsąjungū ir Sovietū darbo ir tt.?—Be išvardytū, tik literatūros darbu.

J kokiā profsąjungū priklausai dabar?—J žurnalistū sąjungā.

Darbas nuo 1917 m.?—Liaudies Komisarū Sovieto ir Darbo ir Apsaugos Sovieto pirmininkas.

Nuo kurio laiko priklausai j RKP(b)?—1894 m.

Ar priklausai j kitas partijas ir jei taip, tai j kokias?—Ne.

Dalyvavimas revoliuciniam judėjime:

Kada	Kur	Kokioj organizacijoj
1892—1893 m.	Samara	Partijos kuopelės Socialdemokratū, nuo RSDDP organizavimo—jos narys.
1894—1895 "	Peterburgas	
1895—1897 "	Kalėjimas	
1898—1900 "	Jenisiejaus gub.	
1900—1905 "	Užsieny	
1905—1907 "	Peterburgas	
1907—1917 "	Užsieny	

Kokias bausmes iškentėjai už revoliucinį veikimā? — 1895-1897 m. — areštas; 1897-1900 m.—Sibiras; 1900 m.—areštas.

Kiek laiko sėdėjai kalėjime? — Keletā dienū ir dar 14 mėnesių.

Katorgoj arba ištėrime?—3 metus.

Emigracijoj?—9-10 metų.

Tamas Jeffersonas—Liaudies Draugas ir Didis Demokratas

L. PRŪSEIKA

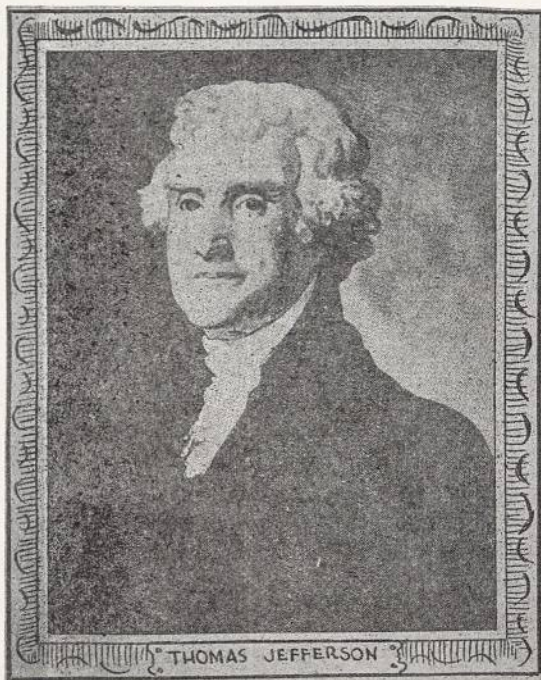
Reakcionieriai Jį Bando Pasisavint

Tamas Jefferson, trečiasis Jungtinių Valstijų prezidentas ir vienas iš šios respublikos "tėvų įsteigėjų" (gimė 1743 m., mirė 1826 m.), buvo žmogus, sulošęs šios šalies istorijoje nepaprastai svarbią rolę. Iš šiuolaikinių reakcionierių mes tankiai girdime šauksmus: "atgal prie Jeffersono principų!" Bet republikonai ir demokratai, Hearstai ir Smith'ai, "liuosybės" lygos ir milionieriai bando pasisavint žmogų, kuris aštuoniolikto amžiaus pabaigoje vedė uoliausią kovą su anų laikų reakcionieriais, kuris buvo niekinamas ir diskredituojamas tik todėl, kad jam rūpėjo liaudies, o ne turtingųjų sluoksnių reikalai. "Jeffersoninės tradicijos," "jeffersoninis radikalizmas" yra idejinė savastis ne dabartinių plutokratų, bet plačiųjų liaudies minių.

1800 m. Tamas Jefferson buvo išrinktas Jungtinių Valstijų prezidentu. Žinia apie jo išrinkimą, kaip perkūnas trenkė į aristokratus ir bendrai į konservatyvius pasiturinčius visuomenės sluoksnius. Dievobaimingos ponios iškovojo net biblijas, kad jas nesukonfiskuočiau tas "bedievis ir svieto lygintojas iš Virginijos." Į Jeffersoną tuomet žiūrėta, kaip į pavojingą radiklą, persiėmusį idejomis Francūzų revoliucijos. Pati rinkimų kampanija buvo labai aštri. Aleksandras Hamiltonas, dabartinių reakcionierių idejinis pranakėjas, viešai agitavo, kad "tą bedievį ir politinį fanatiką (suprask Jeffersoną) jo

kiu būdu negalima pileisti prie valstybės vairo." Tūlas Timothy Dwight, Hamiltono pasekėjas, iš visų kanuolių šaudė į Jeffersono radikales idėjas, tvirtindamas, kad "Jeffersonas niekina kunigus ir neigia religiją."

and Sedition Laws," visą eilę įstatymų "prieš išdavikus" ir prieš "svetimų idėjų skelbėjus." Tie įstatymai, labai primenant dabartinius įstatymus prieš "kriminalinį sindikalizmą" ir hearstinius sumanymus "pažeboti raudonuosius," atsirado to-

Iš savo pusės, Jeffersonas ir jo šalininkai rinkimų kampaniją vedė taip pat labai agresyviai. Buvęs pirmojo prezidento John Adams ir vadinamoji federalistų partija buvo išleidę "Alien

del, kad anų laikų reakcionieriai baisiai buvo išsigandę Francūzų revoliucijos idėjų. Jie isteriškai šaukė, kad teroro bangos užliesiančios ir Ameriką. Jeffersonas griežtai pasisakė prieš tuos

reakcinius įstatymus ir jam pasisekė juos sudaužyti. Kai jį išrinko prezidentu, tai iš kalėjimų buvo paleista daug radikalų, kurie vedė kovą prieš tuos isteriškus aktus, kurie kovojo už laisvę.

Savo oponentus, su kuriais Jeffersonui teko vesti aštriausias kovas, jis buvo praminęs "monokratais," tariant monarhistais. Jei rinkimuose jis laimėjo, tai tik ačiu paramai paprastų eilinių piliečių, ačiu fermerių ir smulkųjų pirklių paramai.

Revoliucijos Teisė

Tai netiesa, kaip tūli kad skelbia, jog T. Jeffersonas buvo autorium Jungtinių Valstijų konstitucijos. Jeffersonas buvo autorius šios šalies Nepriklausomybės Deklaracijos, paskelbtos 4 d. liepos, 1776 metuose. Tas dokumentas, parašytas revoliucinio karo sūkuriuose, skelbia Amerikos žmonių lygybę, skelbia jų teisę būti laisvais ir laimingais, o apie valdžią ten sakoma, kad jeigu ji paneigia tas pamatines žmonių teises prie laimės, laisvės ir gerovės, tai žmonės turi teisę pakeisti ar visai panaikinti tokią valdžią ir jos vieton įstatyti naują valdžią. ("It is the right of the people to alter or to abolish it and institute a new government.")

Kiek kalbėtojų, ketvirtoji dienų liepos, buvo suareštuota tik už tai, kad jie skaitydavo Nepriklausomybės Deklaraciją ir darydavo iš jos tinkamas logiškas išvadas!

Ir tą revoliucinę liaudies teisę Tamas Jeffersonas patvirtino dar prie savo gyvos galvos. Kai prasidėjo D. Shays'o vadovaujamas sukilimas (1787 m.), kuriam dalyvavo revoliuciniai kareiviai ir fermeriai, tų laikų reakcionieriai gyltaunai sušuko prieš sukilėlius, atstovavusius biednosios visuomenės

sluoksnius, o Jeffersonas juos gynė. Jeffersonas tuomet rašė, kad "liuosybės medį laikas nuo laiko reikia palaistyti krauju patriotų ir tironų." Jisai įrodinėjo, kad gerai būtų, jei tokie sukilimai įvyktų "bent kartą į dešimtims metų." Jeffersonas stojo už kritiką žodžiu, bet jis nebijojo ir kritikos ginklų. Jis teisingai numatė, kad pavojus Amerikos laisvei ateina iš pinigų, pralobusių elementų, kurie jau tuomet buvo susirūpinę gynybu "šventosios nuosavybės,"—o ne iš liaudies.

Štai kodėl Jeffersoną taip nepakentė anos gadynės plutokratai, kuriuos mes galime prilyginti prie mūsų dienų Hearstų ir jam panašių "šimtaprocentinių patriotų." Šie ponai neturi jokios teisės apeliuoti į "jeffersoninę demokratiją."

Kritikavo Konstituciją

Jungtinių Valstijų konstitucija pasirodė daug vėliau, negu Nepriklausomybės Deklaracija. Tuomet "toriai," konservatyvai ir reakcionieriai, jau buvo puštinai sustiprėję. Konstitucijoj jau nėra revoliucinio ūpo. Tai "atsargus" dokumentas, kuriuo privilegijuotoji klasė apdraudžia savo interesus. Konstituciją rašant, Jeffersonas nebuvo namie. Jisai buvo Amerikos ambasadorius Francijoje.

Bet kaip greit Jeffersonas sužinojo apie konstitucijos turinį, jisai ją tuoj iškritikavo. Savo laiške John'ui Adam'sui, jisai drąsiai pažymi, kad visa tai, kas gera yra konstitucijoj, galima sudėti į "tris ar keturius naujus paragrafus," kaipo priešdardį prie pirmiau užgirtų "Konfederacijos Aktų." Jeigu vėliau Jeffersonas, vis tik, pasisakė už konstitucijos užgyrimą, tai tik ta sąlyga, kad prie jos būtų pridėta visa eilė priedų—amendments (Bill of Rights). Tik-tai griežta kova Jeffersonui ir

jo šalininkams pasisekė praves-ti bent tūlus amendmentus, garantuojančius laisvę spaudos, žodžio, susirinkimų ir tt.

Dabartiniai patentuoti patriotai žiūri į konstituciją, kaip į nekritikuotiną amžiną sakramentą. Jeffersonas į ją žiūrėjo visai kitaip. Savo laiške J. Madisonui (rugsėjo 6 d. 1789 m.) jis rašė: "Jokia visuomenė negali pasigaminti sau amžiną konstituciją, netgi amžiną įstatymą. Konstitucija ir įstatymai tai esamos gentkartės padaras." Laikams besikeičiant, ir konstitucija turi keistis. Kitoj vietoj Jeffersonas išsireiškė, kad konstitucija turi būti keičiama kas trisdešimts keturi metai. "Jeigu ji nekeičiama, tai tas neįstatymiška."

Augščiausias Teismas

Šios šalies augščiausias teismas, ta nekarūnuotų monarchų įstaiga, kuri niekias verčia kongreso įstatymus, susilaukė iš Jeffersono labai aštrios kritikos. Jeffersonas teisingai bijojo, nes permatė, kad augščiausias teismas gali pasidaryti didžiausias slogutis šalies progresui. Nors jojo laikais augščiausio teismo ragai nebuvo dar tiek išauge, kaip dabar, bet Jeffersonas nesigailėjo jam labai karčių pipirų. Jeigu, sakė tas didysis demokratas, augščiausias teismas gali paskelbti nekonstituciniu bile įstatymą, tai jis pasistato save augščiaulio kongreso ir konstitucijos. "Tokiame atsitiktume konstitucija yra tik vaškas teisėjų rankose ir jie su juo gali daryti, ką norėdami. Teismiška galia, kuri nepriklauso nuo žmonių valios, yra nepakenčiamas dalykas."

Ar gali šitokia kritika augščiausio teismo patikti republikonikiems ir demokratiškiems reakcionieriams? Jų akimis žiūrint, jisai kalba, kaip koks bolševikas. Neveltui, savo laikų,

augščiausias teismas atsiuntė jam piktą įsakymą pasiteisinti dėl nesiskaitymo su teismo autoritetu. Jeffersonas visiškai ignoravo tą "pavieską."

Juo labiau augščiausias teismas skėtė savo reakcinius sparnus, tuo labiau Jeffersonas buginosi, kad ateityj bus dar blogiau. "Kaip galima vadinti valdžią republikonišką, jeigu viena jos šaka, turinti tokią galią, visai nepriklausoma nuo tautos valios?" Pastatęs tą klausimą, Jeffersonas, toliaus, sekamai argumentavo: "Tai labai pavojinga doktrina rokuoti teisėjus esant neklaidingais sprendėjais konstitucinių klausimų. Priėmimas tokios doktrinos pastatytų mus po despotizmu oligarchijos. Konstitucija neįsteigė tokio tribunalo."

Kuomet augščiausias teismas paskelbė tūlį kongreso priimtą įstatymą nekonstituciniu, Jeffersonas pliekė teismą, o ypač jo vyriausią teisėją Marshall'ą, be jokio pasigailėjimo. Jisai ignoravo teismo nuosprendį. Na, o kaip dabar elgiasi F. D. Rooseveltas, kuris taip-pat bando savintis ir spekuliuoti jeffersoniniu demokratizmu! Jeffersonas buvo kovotojas už liaudies teises ir tokio tipo žmones, kaip Rooseveltas, Jeffersonas būtų pavadinęs liaudies teisų išdavikais.

Jeffersonas pasisakė už tokį priedą prie Jungtinių Valstijų konstitucijos, kuriuo federalių teisėjų galia būtų aprėžta ir jie galėtų būti teisėjais tik tam tikrą laiką.

Lincolnas, matyt, gerai buvo apsipaziinęs su Tamo Jeffersono pažiūromis į augščiausią teismą. Lincoln'o nusistatymas link to teismo buvo tikrai "jeffersoniškas". Kuomet tas teismas užgrybė negrų vergiją (Dred Scott'o byloj nuosprendis), tai

tą niekšiską nuosprendį nušlavė piliečių karo audros.

Visuomet Žmonių Reikalų Sargyboje

Tai, mes nupiešėm paveikslą tikro istorinio Jeffersono, nesufužieruoto, nesudarkyto, tokio, kokiu jis ištikrųjų buvo. Konstitucijos kritikas, nepermdaujamas priešas teisėjų-despotų, radikalių reformų šalininkas, aiškiai ir nedviprasmiškai pasisakęs už revoliucines liaudies teises, Jeffersonas buvo tikru laisvės piliorium. Ir kaip nūdieniškai, kaip moderniškai skamba jojo žodžiai net dabar, nors mes gyvenam visai kitokiose sąlygose. Mes ir dabar galim gausiai naudotis jo argumentais prieš pasenusią konstituciją, prieš teismų oligarchiją, prieš reakcionierius, "monokratus", prieš patriotinius istorikus, kurie bando uždaryti burną komunistams, socialistams, unijistams ir tt. Ypač šiais laikais, kovoje prieš fašizmą, galima ir reikia prisiminti Jeffersono kovas prieš tamsybės apaštalus, aristokratus ir bendrai bagotyrus.

Jeffersonas nesibijojo aiškiai pasisakyti bile klausimu. Taip jis, jau tuomet, aštuoniolikto amžiaus pabaigoje, įnešė Virginijos legislatūron bilių, kad būtų panaikinta negrų vergija (bilius buvo atmetas). Jisai visuomet griežtai stojo už ateivių teises. Jojo nuomone, Amerika turėjo užtikrinti pastogę visiems, kurie bėgo šion šalin nuo persekiojimų Europoje. Jis ne tik nesibijojo "svetimų idejų," bet lobdino jomis savo pasauliožiu. Jam būnant Amerikos atstovu Paryžiuje, atstovybės namuose dažnai įvykdavo revoliucionierių pasitarimai. Čia, Amerikoje, jisai buvo žino-

mas, kaipo žmogus giliai vertinęs Francūzų revoliucijos patyrimus. Kaip Francijoje prasidėjo teroras prieš aristokratus, Jungtinių Valstijų reakcionieriai vėlą pašlįjo prie Anglų monarchizmo ir šaukte šaukė prieš Francijos revoliucionierius. Jeffersonas įrodinėjo, kad Francūzų revoliucija turi kovoti su savo priešais, nes kitaip jie pražudytų revoliuciją ir Francijoj grįžtų monarchija. Amerikos visuomenė, ypač miestiečiai amatninkai, labai simpatizavo Francijos revoliucionieriams. Jeffersonas vadovavo tai viešai nuomonei, stiprindamas ją parsigabentais iš Francijos argumentais.

Tai tokis buvo Tamas Jeffersonas, trečiasis Jungtinių Valstijų prezidentas. Ką bendro su jo idejomis, su jo kovomis gali turėti dabartiniai Hearstai, Liberty Lygos, milionieriai ir plutokratai? Jis jiems visai svetimas žmogus.

Žinoma, kai mes vertinam Jeffersoną, kaipo politiką, kaipo visuomenės veikėją, kaipo revoliucionierių, tai visuomet turime suprasti jo veiklą buvus visai kitokiose sąlygose, kitokiuose socialiai politiniuose rėmuose. Tuomet nebuvo naujovinės darbininkų klasės, tai negalėjo būti ir naujovinės marksistinės pasauliožiūros. Jeffersonas veikė toj gadyne, kada ir buržuazija dar buvo revoliucinė. Jį galima pavadinti smulkiosios buržuazijos ideologu.

Ir kiek revoliucinumom buvo tais laikais, kiek revoliucinumom buvo Jeffersono pažvalgose, tai tikraisiais paveldėtojais tų praeities revoliucinių idejų ir žygių yra ne dabartiniai reakcijos apaštalai ir patrioteriai, bet naujovinis proletariatas ir jo avangardas—Komunistų Partija.

POEZIJA

DAINA APIE TELMANĄ

Iš *Elenos Rybinos*.Muzika *V. Tomilino*.

1

Palei kalnus, po lygynus,
Virš Garonnos, virš Nevos,
Virš Paryžiaus, virš Berlyno,
Virš Sovietinės Maskvos,—
Priešais vėjus, prieš audringus
Griaudžia ant visų kelių—
Griaudžia šūkiai prieštaringi
Tarmėmis visų šalių!

Ir šūkiai tie, kaip šūviai strėliniai,
Lyg mušte muša vienon linkmėn:
“Liuosybę Tėlmanui! Liuosybę Tėlmanui!
Mūs' proletarų vadas lai gyven!”

2

Vėl draugams fašizmas baltas
Rengia mirtį ar kančias:
Ernstas kaltas? Kuo jis kaltas?
O kaltė jo kaip tik čia,
Kad įgudęs jis vadovas—
Kovai sukelia minias!
Mes atmušom Dimitrovą,—
Tėlmaną atmušim mes!

PRIEGAIDA:

Ir šūkiai tie, kaip šūviai...

3

Naciai budeliai dūkėja...
Driekiasi naktis tamsi...
Drąsų Hamburgo veikėja
Paliuosuosim mes visi!
Mes verbuojame į kovą
Milionines minias:
Mes atmušom Dimitrovą,—
Tėlmaną atmušim mes!

PRIEGAIDA:

Ir šūkiai tie, kaip šūviai...

4

Palei kalnus, po lygynus,
Virš Garonnos, virš Nevos,
Virš Paryžiaus, virš Berlyno,
Virš Sovietinės Maskvos—
Keliam protestus ir kovą
Po visų tautų žemes:
Mes atmušom Dimitrovą,—
Tėlmaną atmušim mes!

*Jonas Kaškaitis.*ŠIANDIENĄ DAINUOJAM
VIENYBĘ

Dainavome dainą apie pabudimą,
Dainavome savąją klotį,
Į tikrąją kovą nedrįsom įžengti,
Keliai mums atrodė migloti.

Bet mūsų likimas, kitų nustatytas,
Drąsos į mumis įgabeno,
Pradėjom daužyti mūs vargo retėžį,
Kuris mumis varžė nuo seno.

Šiandien drąsa jau mummyse įaugus,
Ir priešui nemanom lankstyti,
Šiandieną be baimės jį siunčiam į šalį,
Mes patys mokėsime valdyti.
Kovų sukuriai mes ir dainą dainuo-
Ir ūpo banga širdy kyla, [jam,
Ir mūsų jėga dar vis auga-didėja,
Ir ardo tą senąją tylą.

Dainavome dainą apie pabudimą,
Šiandieną dainuojam vienybę,
Rytoj jau dainuosim žūt-būtinę kovą
Už darbo minių pirmenybę.

St. Jasilionis.

KALINYS

Mama mirē, jos nebēra,
Atminimai josios tēra:
Kitam dirbo kiauras dienas,
Išbadējus ir be miego.
Ji dirbtuvēje susirgo,
Verkē, šaukē ir vaitojo.
Darbdavis jos, fabrikantas,
Iš jos juokēs ir kvatojos.
Pirmajā ji gimdē sūnų
Fabrike, prie sunkaus darbo;
Ir už darbą, ir už triūsą
Teuždirbo jinai vargo.
Darbdavis jā paliuosavo—
"Vaikas mažas,
ji dirbt negali."

Streike vyrā areštavo
Jinai serga, o jis kali.
Verkē sūnus jos mažytis,
Verkē pieno ir košytēs.
Tēvas kali, ji bedarbē,
Vaikas gimēs auga varge.
Varge plaukia pirmos dienos,
Varge augo maž penētās.
Jis be auklēs ir be mamos
Aug nervingas, neramus.
Mama darbe visā dienā
Krūtysē nešiojo pienā.
Dirbo daug ji valandų
Iki nakties prieblandų.
Vakare grīžus nuo darbo,
Ji išalkus ir suvargus.
Vaikā spaudē prie krūtīnēs,
Pienas tryško paskutinis.
Krūtys karštos, pieno maža;
Taip globojo sūnų mažā.
Pusbadē per dienā dirbo,
Ir atējo ligū dirva.
Vaiks norējo laisvai augti,
Vaižinētis, laive plaukti,
Kasdien valgyt pieno košē;
Varge augo, vargas ošē.
Darbininkēs mamos vaiždas
Mums parodē savo žaizdas
Ir gyvenimā vaikų
Kapitalistinių laikų.

-:- -:- -:-

O paaugo, tai į darbą;
Dirba, bręsta taip pat varge.
Prie mašinų, prie varstotų,
Kas taip jaunas darban stotų,

Jei ne darbo šeimos vaikas,
Būtų sveikas ar nesveikas?
Sunkiai dirbo jaunas dienas,
Milionai—jis ne vienas.
Streikas, bedarbē, barikados,
Jiems bailiauti niekados.
Mes nelaukiam ir neprašom,
Kovos obalsius mes statom:
"Darbo," "Duonos" ir "Sovie-
tų."

"Be darbdavių darbo vietų!"
Ir už juos bendrai kovojam,
Jokių priešų mes nebojam.
Vargo dienos mūs jaunystēs
Tvirtą valią mums išvystē:
Tvirtos rankos ir puslētās,
Esame stipriai auklėti;
Darbo kovos sukury
Metų keletą turi
Partijos ir komjaunimo
Varge augēs, varge gimēs.

-:- -:- -:-

Kas retēžiais surakintas,
Kas sumuštās, nukankintas,
Baustas mirčiai ar kalėti,
Gyvent, mirti ar kentėti?
Jei sučiuptos širdys tvaks:
Ar gyvensi? Ar ištrūksi?
Gal tik žmona ir vaikučiai,
Artimi kovos draugučiai,
Jei nedingsi, be žinios,
Po kiek laiko sužinos:
"Pasipjovē," "pasikorē,"
"Jis peršautas buvo ore."
Būk tai bandžiusiam pabėgti.
Gyvas—gausi mušti, slėgti,
Gal ras baloj ar miške,
Upėj, lauke ar griovy
Suardytą, sudraskytą,—
Taip nužudē vieną kitą.
Mes kovojam ne pavieniui:
Mūsų vėliava yr viena—
Kominterno vėliava;
Vadai—LKP, Raudonoji

pagelba.

Kalėjimas mums nebaisus,
Kaip nebaisi ir mirtis,
Kad tik darbo kovos vaisius
Ir laisva kovos mintis
Augtų, tarptų ir bujotų,
Ir už laisvę, už Sovietus

Mes neliausime kovoti,
Kaip fašistai negrumotų.
Aš jau rūsy ir vienutėj
Kameroj tvankioj, pilnutėj
Buvau metus jau aštuonis,
Kas mažiau, o kas daugiau.
O šiandienā iš vienutēs
Kameros tvankios, pilnutēs
Draugai MOPRO, LKP
Mus ištraukē. Ne kape.
Mes gyvenam, o jau laisvi.
Ir į eiles VKP
SSRS greit įeisime.
Mat, Sovietų vyriausybē
Pas save mus šiandien ima,
SSRS šiandien važiuojam,
Serganti pateks į Krymą—
Sustiprėti, vėl kovoti.
Moksle, darbe, sockūryboj
Dirbti, augti ir plėtotis
Te gabumams nėra ribų.
SSRS mūsų tėvynėj,
Kur atvykom neketinę,
Išpūdžiai štai yra kokie:
Darbo žmonēs kaip mes tokie,
Ne tik laisvi—prie valdžios,
Nuo spalio revoliucijos

pradžios.

Visi laisvi mes vaikščiojam,
Jokių areštų nebojam.
Gyvenam ne kaip palėpėj,
Kalbose nereik mums slėptis.
Čia diktatūra proletariato,
Čia socializma stato.
Diktatūrai mūs—Sovietai
Auga, žydi ir bujoja.
Darbo žmogui, darbininkui,
Niekas čia jau negrumoja.
Darbo masių priešai
Čia kietai yr suvaržyti,
Kad atgal valdžios jie ponų
Negalėtų sugrąžinti.
Nėra čia jau fabrikanto,
Pirklio, dvarponio, urėdo.
Patys tvarkos ir supranta,
Patys dirba, patys rėdos.
Nėra čia žvalgybos rūmų,
Nėr fašistų, policistų,
Kurie kulkoms, gazais,

dūmais

Gatvės bedarbius "šviestų."
 Nėra čia žvalgybininkų,
 Darbo žmonių areštuotų,
 Nei sumuštų, nukankintų,
 Ir bylų jiems suklastuotų.
 Prie mašinų, prie varstotų
 Sovietūke, kolektyve
 Dirba, tvarkos darbo žmonės,
 Dirba, tvarkos darbininkai
 Be naudotojų malonės.
 Aug' zavodai, fabrikai,
 Kultūros rūmai, gydyklos,
 Vaikų lopšeliai, valgyklos.
 Darbo žmonėms erdvūs butai;
 Čia negrauzia sausą plūtą.
 Vakarykštis buožės bernas
 Ar storos buožienės merga
 Kolektyvę šiandien dirba.
 Jis ir jįji jau ne vergai.
 Kaip klasės buožės nėra.
 Kaimuose aug' kolektyvai;
 Kolektyvuos bernai, mergos,
 Biedniokai ir vidutiniai.
 Nėr bedarbių mieste, kaime,
 Būt bedarbiu nėr nelaimės.
 Jau negimdo darbo vietų
 Darbininkė mama vaiko;
 Jinai ilsis prieš gimdysiant,
 Po gimdymo, kad pasveikus;
 Dirbt pradėjus ir vėl gauna
 Kasdien valandas dvi laisvas:
 Į lopšėlį nukeliauna
 Valgydinti mažą vaiką
 Motinos krūtinu pienu;
 Ir aukles jinai sueina.
 Linksmi plauks jo mažos
 dienos,
 Ir išaugs jis darbščiu, veikliu.
 Kiek paaugęs stos mokintis;
 Aštuoniolikos metų sulaukęs
 Jis pradės į darbą traukt,—
 Nereik varge kelią skintis.
 Vot skirtumai, paralelės
 Sovietų Sąjungos šalies
 Ir buržužinių valstybių
 Eksploatacijos berybės.
 Ir kas metai vis gerėja
 Čia darbininkams, artojams.
 Draugai! Mūs tokios

naujienos

Būsimąsias visas dienas
 Mes bendrai su jums kovosim,
 Pakol laisvę iškovosim.
 Mus atskyrė erdvių plotai

Ir valstybiniai rubežiai.
 Vienos mintys mūsų protų,
 Vienas kelias—vienos vėžės.
 Bendras yra mūsų frontas;
 Darbo žmonės tai supranta.
 Ir kovosime išvieno,
 Kol prašis pergaltės diena.
 Socstatyboje Sovietuose
 Negailėsime rankų kietų,
 Ir jums, draugai iš palėpės,
 Savo jėgų mes neslėpsim.
 Už geresnį dienos būvį—
 Už Sovietus, diktatūrą
 Darbininkų ir kultūrą
 Mes kovosim susibūrę.
 Pirmi įspūdžiai, mūs mintys,
 Į Sovietus tik atvykus,
 Visoms jėgoms kelią skinsim,
 Kad į Sovietų Lietuvą parvykus.
 Žvaigždė kelrodis ir bokštas,
 Jūrų pločiu švyturys,
 Kur engėjai jau nublokšti,
 Bus Sovietų mums šalis.
 Sąjungos, LKP, MOPRas,
 Kominternas—mūs vadai.
 Markso, Lenino mokslas
 Mūs kovos yr' pamatai.
 Pasirįžę mes kovoti
 Stalino, Telmano keliais;
 Kovai viską atiduosim,
 Kiek tik jėgos mūsų leis.
 Darbininkai ir valstiečiai
 Ir draugai teisti kalėti
 Prieš fašistus bendrai spiečias.
 "Rot front" priešus nugalėti
 Galim tik bendrojo kovoj,
 Liksim laisvi tik

Sovietų Lietuvoj!
 Vargtira.

KAPSUKAS

Audringa jūra—
 Baltija supas.
 Taip nerimo
 draugas Kapsukas.
 Penkiakampę žvaigždę
 jis nešė į bakužę.
 Jo uždegta kova
 Kaip gaisras užja.
 Jo sujudintas
 visas kraštas
 mina po kojom
 jungo naštas.

Mirė Kapsukas.
 Jo vėliava gyva.
 Ji audringai supas
 proletarų rankose.
 Kapsuko vėliava
 šaukia alkanas minias.
 Didysis gaisras
 Komuną atneš.
 Minia tvirta,
 kaip siena.
 Ji iškalė ištvermę
 iš gryo plieno.
 Tai šioji minia išraus
 žvaigždę iš dangaus.
 Tegu proletarai
 jos šilumą pajaus.
 žengia vargo minia
 tvirta, kaip siena.
 Ją nepaims
 ir kulkos plieno!
 Ji laimės rytojų—
 taip sakė Kapsukas.
 Tegu kovos liepsnos
 ligi padangės sukas.
 Milionai
 nieko neturi.
 Didžioji ateities saulė
 skaisčiai į juos žiūri.
 Gatvėmis siūbuoja
 galingos kolonos.
 Nebaisu mirti,
 kai nėra duonos.
 Gatvės dainuoja.
 Draugai žūna.
 Didvyrių mirtis
 atneš Komuną.
 Kovos upė išraus
 užtvaras iš kelio.
 Nors žemė krauju paraus,
 bet kova naują gyvenimą
 išaus.
 žengia vargo minia
 su kulkosvaidžiais ir daina.
 Ji pritvinko, kaip upė,
 ir neužtvenkt, neužtvenkt ją!
 Kovos upė išraus
 užtvaras iš kelio.
 saulėtekiu paraus
 dangus tie lūšnelėm.
 Audringa jūra—
 Baltija supas.
 Taip nerimo
 draugas Kapsukas.

A. Liuniotis.

Totoriai-Mongolai Istorijos Šviesoj

D. M. SOLOMSKAS

Garsi Mongolijos Praeitis

Virš 700 metų tam atgal mongolai—totoriai sujungė visą pasaulį. Iš tolimų rytų, iš saulėtekio, pakilo milžiniška jėga—virš milijonas žmonių ir nusispaubė nuo Ramiojo vandenyno iki centralinės Europos. Vėdama Čingis Chano, totorių armija užkariavo Korėją, Šiaurinę Chiniją, Afganistaną, Gruziją, Kaukazą, Rusiją, Lenkiją, Moraviją, Transilvaniją, Tibetą, Persiją ir susikirto su Vokietija, Vengrija ir Lietuva. Ėjo žiaurūs mūšiai. Degė miestai. Karas buvo žiaurus.

Totorių ordos ritosi nesulaikomos. Prieš juos atsilaikyti jungėsi valstybės. Per tris šimtus metų totoriai viešpatavo Rusijoje. Jie išsteigė savo valstybes Pavolgėje (Kazaniuje ir Astrachaniuje), Kryme ir kitur.

Kodėl totoriai apleido savo gimtąjį kraštą ir didelėmis bangomis plūdo į kitus kraštus? Vyriausiai gal todėl, kad jie buvo gyvulių auklėtojai. Kol gamta buvo mielaširdinga, kol Mongolijos didelės lygumos buvo pilnos gražios žolės, tol jie gyveno savo krašte. Bet gamta sušykstėjo, lietūs sumažėjo, saulė pradėjo karščiau kaitinti, laukai susausėjo, žolė išdžiūvo, ganyklos pavirto į smiltynus. Gyvuliams neliko pašaro, o žmonėms maisto. Žmonės buvo priversti jėškoti naujų plotų, naujų vietų. Bet kur buvo geresni plotai, ten gyveno kiti žmonės ir atėjūnus pasitiko ginklais. Prasidėjo karai.

Totoriams sekėsi. Karuose jie buvo gabūs. Jie užgrobė didelius kraštus. Bet, laikui bė-

gant, totoriai susimaišė su kitomis tautomis, tyrų totorių pasidarė mažai, palyginus su jų pavergtų kraštų gyventojais. Jų didysis Chanas Dajan 1544 metais užkariautus kraštus padalino tarpe savo 11 sūnų. Jų tarpe prasidėjo nesutikimai. Pavergti kraštai kilo. Rusija nusikratė totorių jungą, sumušė juos ant Kulikovo lauko.

Pavergė totoriais apgyventus kraštus. 1683 metais mandžurai netik nusikratė totorių jungą, bet pavergė ir Totoriją (Mongoliją). Totorių galia subyrėjo, jie patys patapo kitų belaisviais.

Chinija virš tūkstantį metų budavo jo garsiąją Chinų Sieną tarpe Chinijos ir Mongolijos. Chinai ją išsibudavojo,

DEMID, Mongolijos Liaudies Respublikos Apsigynimo Ministeris ir Vyriausias Armijos Vadas.

kad atsitverti nuo mongolų įsiveržimų, bet vėliau patys chinai perėjo sieną ir pavergė mongolus. Pradėjo spausti mongolus, naikinti jų kalbą, pastatė viršininkais chinus. 1719 metais Chinija uždraudė mongolams bent su kuria kita šalimi susisiekti. Negeriaus gyvenosi totoriams ir Rusijoje, caro valdžia juos spaudė, išnaudojo.

1905 metais Rusija pralaimėjo karą su Japonija, bet ji vis vien veržėsi į Mongoliją. Greitai ten apsigyveno rusų kapitalistų ir dvarponių. Mongolus išnaudojo chinai ir rusai. Chinija, bijodama, kad Rusija pilnai neįsigalėtų, pradėjo mongolus varyti iš jų krašto ir Rusijos pasieniu apgyvendinti chinus. Bet caro valdžia nesnaudė, 1911 metais organizavo gaujas vadovė Baitachtoke ir daug chinų išpovė. Mongolų kunigaikščiai, turėdami caro pagalbą, pagrūmojo Chinijai karu. Chinija paskelbė Mongolijai autonominę laisvę.

Mongolija Suskaldyta

Mongolija yra didelė, ji užima 1,367,600 keturkampes mylias ir turi apie dešimtis milijonų gyventojų. Bet jų kraštas suskaldytas. Didelė Mongolijos dalį (Borgiją) su 2,800,000 gyventojų pavergė Japonijos imperialistai ir priskyrė prie savo kolonijos Manchukuo. Vidaus (Inner) Mongoliją Japonija atplėšė nuo Chinijos ir neva paskelbė "nepri gulminga." Ten yra apie 2,000,000 gyventojų. Daugelis mongolų iš pavergtų kraštų pabėgo į Sovietų Sąjungą, kur mongolai—buriai turi savo autonominę Sovietų respubliką, į rytus nuo Baikalo ežero.

Vidaus Mongolijoje ir Burėjoj eina bruzdėjimas gyventojų ir kova už savo tautinę laisvę.

Chinijoje mongolai jungiasi su revoliuciniais darbininkais ir valstiečiais kovai už tautinę laisvę.

Mongolijos Liaudies Respublika

Mongolijos didelė dalis, tarpe Sovietų Sibiro, Mandžurijos, Vidaus Mongolijos, Sovietų Turkestano ir Tanų-Tuvos Liaudies Respublikos yra laisva ir vadinasi *Mongolijos Liaudies Respublika*. Ji užima 1,250,000 keturkampių kilometrų žemės plotą ir yra didesnė už į daiktą sudėtą Angliją, Franciją ir Vokietiją. Mongolija turi tik 900,000 gyventojų. Sostinė Ulan-Bator (Urga) su 100,000 gyventojų.

Mongolija neturėjo nei vienos pėdos geležkelio; tik dabar Sovietų Sąjunga tiesia penkis į ją. Mongolijos Liaudies Respublika turi 4,800 mylių gerų kelių—plentų.

Mongolijos šiaurvakarinis kraštas kalnuotas. Gamtiniai turtai neištirti, bet manoma, kad yra aukso, sidabro, anglies, geležies rūdos ir daug druskos. Pietų dalis—lygi, ten dykumos ir didieji Gobi stepai. Vietomis smėlis, o vietomis graži didelė žolė, kur mongolai gano savo gyvulių bandas. Oras daugiau sausas, tik birželio—liepos mėnesiais būna lietaus. Žiema trumpa—mažai sniego.

Pramonę tik dabar vysto. Ulan-Batore pastatytas didelis kombinatas. Hatchylėje randasi vilnų apdirbimo fabrikai. Dar yra saldainių, plytų ir kiek kitokių fabrikų. Bet vyriausias krašto užsiėmimas—gyvulininkystė, medžioklė ir žemdirbystė. 1926 metais buvo apdirbta 44,600 hektarų žemės ir turėjo 385,000 kupranugarių, 1,500,000 arklių, 1,800,000 raguočių gyvulių, 14,000,000 ožkų ir avių. Ypatingai geri yra mongolų ar-

kliai, nedideli, bet tvirti ir greitai.

Mongolijos Liaudies Respublika jau daug atsiekė kultūroje. Įsteigta nemažai mokyklų, plečiama apšvieta, mokslas, turi savo liaudies teatrų, judžius.

Kokia Mongolijos Valdžia?

Sovietų Rusija 1919 metais paskelbė, kad ji panaikino visas caro užkurtas nelygias sutartis Chinijai ir Mongolijai. 1920 metais Mongolijoje, vadovaujant Liaudies Revoliucinei Partijai, įsikūrė savoji valdžia. Bet tuom pat kartą ten viešpatavo rusai baltagvardiečiai su baronu Ungernu priešakyje, kurie Sovietų buvo išvyti iš Sibiro. Mongolija atskirėpė į Sovietų Rusiją prašant pagalbos. Sovietų Rusijos Raudonoji Armija atėjo Mongolijai į pagalbą ir sumušė baltagvardiečius. 1924 metais Mongolijos Liaudies Revoliucinė Partija paskelbė respubliką. Sovietų Rusijos Raudonoji Armija 1925 metais pasitraukė, nes jos pagalba jau nebuvo reikalinga.

Mongolijos Liaudies Respublikos konstitucija nusako, kad visa galia yra darbo žmonių rankose. Šalies tvarkyme neturi balso nedirbantis elementas—buvę kunigaikščiai ir kunigai, kurių buvo labai daug. Žemė, girios, fabrikai ir kiti turantai priguli visai darbo liaudžiai. Vyriausias valdžios organas Di-dysis Churaldan (suvažiavimas), į kurį susirenka kartą į metus žmonių išrinkti atstovai. Tarpe suvažiavimų valdžia priguli Mažajam Churaldanui (Komitetui) ir ministeriams. Balsavimo teisę darbo žmonės įgauna po 18 metų amžiaus. Liaudies Revoliucinė Partija 1929 metais turėjo 16,000 narių. Ji priguli prie Komunistų Internacionalo. Yra jaunųjų dirbančių žmonių sąjunga, uni-jos ir kultūros organizacijos.

Apsigynimo Reikalai

Mongolijos Liaudies Respublika trokšta taikos. Ji gražiai sugyvena su Sovietų Sąjunga, Tanų-Tuvos Liaudies Respublika ir to nori su kitais kaimynais. Bet Japonijos imperialistai patys ir jų kurstomi mančukiečiai nuolatos puola mongolus. Mongolija yra labai strateginė pozicija užpuolimui ant Sovietų Sibiro ir todėl Japonijos imperialistai ją nori pagriebti.

Kovo 12 dieną Sovietų Sąjunga ir Mongolijos Liaudies Respublika pasirašė bendro apsigynimo sutartį. Buvęs Mongolijos pirmininkas Gandun pareiškė:

“Mūsų armija daug galingesnė, kaip pirmiau. Ji apginkluota geriausiais ir vėliausiais ginklais... Mes turime gerą karinį patyrimą, pratimą ir mūsų kareiviai yra pasirengę drąsiai ginti ramų šalies gyvenimą, šalies nepriklausomybę nuo vidujinių ir išlaukinių priešų.”

Sovietų Sąjunga iš savo pusės pasirengus ginti Mongoliją ir gins, jeigu Japonijos imperialistai ją užpuls. Draugas Stalinas pasikalbėjime su amerikiečių spaudos atstovu Howardu pareiškė:

“Jeigu Japonija išdrįstų užpulti Mongolijos Liaudies Respubliką, pasikėsinant ant jos nepriklausomybės, tai mums prisieitų jai pagelbėti... Mes pagelbėsime jai taip, kaip pagelbėjome 1921 metais.”

Smetonos Fašistinės Diktatūros Teroro Aukos—Kritę Lietuvos Valstiečiai

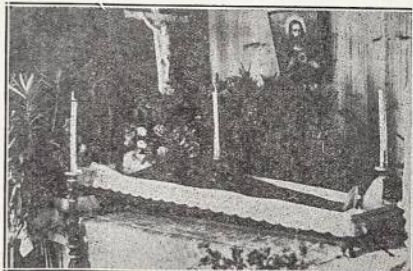
Macis Kazlauckas, sužeistas. Jo žmona prie jo verkia.

Juozas Gustaitis, Smetonos policijos nušautas laike valstiečių streiko

Juozas Karčiauskutis, sužeistas, perišta krūtine guli.

Juozas Gustaitis pašarvotas.

Gamtos Artistika Požemyj

S. V.

Kuomet mes negalim atsigerēt pavasarinio grožio scenomis ant žemės paviršiaus, scenomis, prie daugelio kurių ir žmogaus triūso būna nemažai idėta, tai—bent pilnesniam pasotinimui savo akių — pažvelgkim į gamtos artistiką požemyj, į tas paslėptas scenas, prie kurių žmogus ne tik nei piršto nepridėjo, bet kurios jam per desėtkus ar šimtus tūkstančių metų buvo nežinomos, į scenas, prie kurių saulės spindulys niekad neprasisiekia.

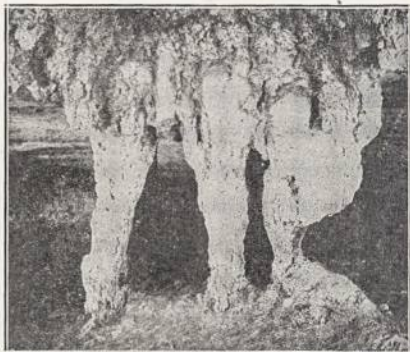
Kentucky valstijoje, netoli miestų Glasgow ir Bowling Green, 125 metai tam atgal, sakoma, tūlas medėjas Houchins vijosi pašautą mešką, ir jį pasislėpė nuo jo dideliame, iki tol baltveidžiui žmogui nežinomam požeminiam urve. Tas urvas—tai tik įeiga į didelį požeminį labirintą, dabar žinomą kaip MAMMOTH CAVE. Susidomėjo tuo urvu apielinkę žmonės. Skubėjo jį tyrinėti geologai. Nuskambėjo žinios apie jį po visą pasaulį. Kiekvienais metais padaryta vis naujų kelionių į tą požemį, atrasta vis naujų tuštumų, amžiais gamtos jėgų išdrožtų ir išdabintų. Keliavo čion pasižiūrēt ir šiaip žmonės, paprasti žingaiduoliai. Ir dabar kas metai tą požemį aplanko tūkstančiai žmonių.

Mammoth Cave tai nėra vienas didelis urvas, bet platus, it voratinklis, išsišakojimas daugybės ilgų tuštumų, vietomis pajvairintų dideliais rūmais, grioviais, „bedugnėmis“ duobėmis, didelėmis—lyg milžiniški kaminai arba augštos bažnyčios—augštomis erdvėmis (domes); daugybė mažų vandenpuolių, ežerukų ir upių. Visas požemio šakas sujungus į vieną—būtų arti 200 amerikoniškų mylių aleja! Visi tie gamtiniai tuneliai pavadinti įvairių vardų avenėmis; kiekvienas griovis, kiekviena duobė, augštuma bei šiaip įdomesnė vieta taipgi turi savo vardus. Avenės yra įvairaus pločio: nuo kelių pėdų iki kelių desėtkų pėdų; siauriausia (Fat Man's Misery) yra tik apie 18 colių. Didelės apskritos bei poilgės erdvės vadinamos įvairių vardų salėmis bei sugriautais miestais, del jų griuvėsinių išvaizdos; jos yra nuo keliolikos iki keleto desėtkų pėdų augščio, o jų pločiai ir ilgiai yra nuo kelių desėtkų iki dviejų-trijų šimtų pėdų. Augštųjų rūmų, domėms vadinamų, augštis įvairuoja iki pusantro šimto pėdų. Lomų (duobų) gylis—nuo keleto desėtkų iki virš 100 pėdų.

Daugybė šio požemio alejų yra išpuoštos stalaktitais ir stalagmitais. Veikiausiai atmenate, kaip Lietuvoj po šiaudiniaus stogais susiformuo-

ja „žvakės“ iš šalančio vandens. Tai savotiška vandens kristalizacija. Tokios „žvakės“ susikristalيزuoja ir iš kitų medžiagų. Tik tam ima tūkstančius metų. Jos vadinasi stalaktitais. Kitos panašios „žvakės“ formuojasi nuo urvo dugno į viršų, vandens lašams krintant ir toj vietoj paliekant po biskutį su savim nešty medžiagų nuosėdų,—tai stalagmitai. Tankiai stalaktitai ir stalagmitai susisiečia ir padaro piliorius. Daugumoj jie yra sąlydūs, bet randama ir vamzdinės formos. Jie įvairuoja spalvomis sulyg medžiagų sudėties. Ir kaikiurių grožiu žmogus niekaip negali savo akis prisotint. Yra šiame požemyj tokių vietų, kur kristalynas atrodo į įvairiausių spalvų gėlyną. Daugiausia rožių ir krisantėmų pavydai*).

Paprastas ekskursantas net nesugebi nei apsa-
kyt tas visas įdomybes.

1. Bridal Altar—Nuotakos Altorius.
Iš "Mammoth Cave of Kentucky," H. C. Hovey.

*New Yorko Gamtos Istorijos Muzėjaus geologiniam skyriui yra tokių kristalinių rožių; čia taipgi galima prisiziūrēt įvairiausių sudėčių ir spalvų kristalų, kokiais požemiai ne retai yra išpuošti. Čia yra subudavoti ir du nemaži urvai, vaizduojanti požemius; kristalnuotos sienos, stalaktituotos lubos, stalagmituotos apačios; visa ši medžiaga yra tikra, atvežta iš požemių ir įbudavota po priežiūrą požemių tyrinėtojo eksperto. Kas yra nors kiek geologiniai apsisukaltes, tas čia gali žymiai papildyt savo žinyną šioj srityj. Šis dviejų didelių kambarių skyrius randasi ant ketvirto augšto.

Paveikslėlis No. 1 parodo tris stalaktitus, pasiekusius dugną. Tai kristaliniai pilioriai. Jie vadinami Nuotakos Altorium. Sakoma, būk tulai šios apielinkės moteriai labai nepatikęs jos dukters meilužis ir ji už tai ant dukters taip supykusi, kad prisikinusi ją nevest su jokiu vyru ant žemės paviršiaus. Duktė su jaunikiu pabėgė, atvykę į šį požemį ir prie šių piliorių apsidėdę. O kai motina kaltinusi dukterį su laužyme prisaiškos, tai ji teisinusi: "Mamyte, jau aš ir neapsivedžiau ant žemės paviršiaus, bet po žeme."

Požemis yra vandens mechaninės veikmės ir jame esančių medžiagų cheminės veikmės ištirpintas-išdrožtas karboniferinio kalkinio akmens sluogsny, turinčiam 328 pėdas storio. Šis sluogsnis apima didelius plotus Kentucky valstijos. Sluogsnio sudėtis rodo, kad jis yra suformuotas jūrų gelmėj—kad ta sritis kada nors buvo jūrų dugnu.

Požemio pradžia (jeiga—entrance) randasi 735 pėdas augščiau jūrų paviršiaus ir 194 pėdas augščiau netoli tekančios Green River paviršiaus. Sulyg H. C. Hovey ištyrimo, požemio abelna temperatūra—54° F., žiemą ir vasarą vienoda. Oras ir optikiniai ir cheminiai yra taip tyras ir malonus, kad vargiai tokio rastumei kur nors ant žemės paviršiaus.

Gaila, kad šio žurnalo dydis neleidžia bent svarbiausias šio požemio idomybes aprašyt kiek plačiau. Reikia tenkintis trumpu palietimu tik kaikiurių vietų.

Einant į požemį, ekskursantai pirmiausiai pajunta smarkią orvarką iš vidaus. Lemų ugnis čia tuoj užgesta, todėl jos uždegamos nuėjus kiek giliau, kur orvarka apsilpsta. Paėjus akmeniniais laiptais žemyn, urvo sąsmauga tik kelių pėdų pločio. Tai Houchinsos Siauruma (to medėjo vardo). Kairėj pusėj kapas dviejų indijonų; kurių groblai čia kadaise rasti ir išnaujo užmūryti. Dar kiek giliau matyt ir girdėt mažas vandenpuolis iš uolų; jis tik biskutų sužiba dar prasisiekiančioj saulės šviesoj ir ten pat dingsta uolų gilumoje. Čia jau atsiveikinama su diena ir įžengiama į amžinos nakties viešpatystę.

Į požemį ekskursantai neleidžiami be vado, nes jis yra labai painus-klaudus. Vado žodis čia yra įstatymas. Kartą keletas žmonių nepaklausė jo, atsiskyrė nuo grupės ir pasiklydo. Jie išgastingai klaidžiojo per 8 valandas iki buvo surasti.

Kelias apsišviečiama cheminėmis ugnimis, daugiausiai deginant magneziumą (magnesium), kuris išduoda nepaprastai skaisčią šviesą. Prienama didokas kambarys Rotunda (del jo apskritos formos), iš kurio išeina dvi plačios alejos—Main Cave arba Broadway ir Audubon Ave. Čia pat randasi dar Little Bat Ave. Šį vardą ji gavo del to, kad čia ant žiemos iš visos pa-

viršiaus apielinkės miškų sulekia hibernuotis (užmigti ilgam laikui) desetkai tūkstančių šikšnosparnių (bats); jie susikabina sienų plyšiuose galvomis žemyn ir miega iki kokių tai paslaptinų būdų pajunta, kad viršų jau pavasaris, o tada vėl išlekia į miškus.

Einant skersai Gothic Ave., tēmytojais stebisi žiūrėdami į įvairias gamtines mimikas—gyviam panašias figūras. Tai kristalines formacijos iš uolų vandens suneštų medžiagų nuosėdų—manganeso oksido (oxide of manganese; metališkas kristalynas). Praėjus pro atskilusių, viršais susirėmusių, pusiau stovinčių uolų sudarytą gamtinę arką, vedėjai sukuria ugnį užpakalyje, apie 500 pėdų atstume. Ir koks nuostabumas: pro uolų vingius matoma skaisči šviesa visai aiškiai atvaizduoja statulą Mortos Washingtonienės.

Nuo Indian Ave. prieinama prie griovio Dog-Hole. Palipus žemyn, randasi Richardson's Spring; tai šaltinis, išsistrožęs akmenų įgilok lovį ir vaizduojantis, kaip į uolas prasimūšę vandens tokius požemius išdrožia. Čia jau matoma ir požeminės gyvūnijos. Svirpliai tik šokinėja į šalis. Randama ir įvairių kitokių vabzdžių. O šio šaltinio buktose randasi mažų trūmpų vėžiukų (crustaceans). Įdomiausia šių gyvių savybė yra ta, kad visi jie akli. Na, bet kam gi jiems akys ir reikalingos, kuomet su jomis be saulės šviesos jie vistiek nieko nematyty? Ežere Lethe randama žuvų, kurios irgi aklos; turi tik žymes, kur akys turėtų būti, bet jau senai išnykę. Reiškia, ko gyvis neratuoja arba jam nereikalinga, tą gamta nuo jo atima. Bet vietoj regėjimo, pas požemio gyvių yra aukštai išsivysčiusi pajauta. Sulyg oro arba vandens vibracijų, jie ištolo jaučia-girdi, kad prie jų kas nors artinasi; jaučia net kaip toli ir kaip didelis jų priešas yra.

Labai įdomia vieta yra Echo River. Ši požeminė upė yra ekskursantų naviguojama tik per pusę mailės ar kiek daugiau. Botai labai platūs ir talpina po 20 žmonių. Upės gylis įvairuoja nuo 5 iki 25 pėdų. Ji randasi tik apie 20 pėdų augščiau viršinės Green River, į kurią ir ši požeminė Echo River kur nors visa ar gal daugeliu skirtingų urvų įpuola. Upės plotis—nuo 20 iki 200 pėdų, abelnas erdvės augštis—35 pėdos. Vadaį pasakoja, kad kadaise čia grupė žurnalistų su botu apvirto, bet visi buvo išgelbėti. Echo vardu pavadinta todėl, kad jos erdvė neapsakomai skambi. Irklais užgautas vanduo išduoda šimtų varpų skambėjį, besitęsiantį nuo 5 iki 15 minutų! Paleidai porą žodžių kiek stipresniu balsu, tai ir klausykit atgarsių per kelias minutes. ...

Savo skambėsio ypatybėmis įdomi yra ir Gothic Ave. Ji žinoma ir savo nepaprastai sausu oru. Kadaise čia rasta indijono mumija. Kodel tas lavonas čia palaidotas, niekas nežino. Bet kūno čielybė įrodo tą, kad šios erdvės

oras buvo labai sausas ir daug amžių atgal. Vanduo, matomai, prasigrauzė kitus kelius ir šią vietą dabar aplenkia. Mumija buvo nuvežta į muzėjų Worcester, Mass., ir ten daug metų gulėjo, o paskui nugabenta į Washingtono muzėjų.

Vienas šio požemio didelis kambarys vadinas Chief City. Čia randasi labai daug liekanų kadaise labai tankiai degintų švyturių. Spėjama, kad indijonai naudojo jį savo sueigom. O gal tai buvo jų pasislėpimo nuo priešų vieta bei tvirtovė.

2. The Chimes.

Iš "Mammoth Cave of Kentucky," H. C. Hovey.

Paveikslėlis No. 2 parodo išvaizdą vieno dangio rūmų, išpuoštų stalaktitais. Užgaut vieną jų savo pirštų krumplykais—ir nuaidės ilgai besitęsias varpo balsas. Sakoma, sugabus muzikantas ant šių stalaktitų lengvai gali skambinti paprastas melodijas. Todėl ši stalaktitų formacija pavadinta The Chimes (kombinacija vamzdinių varpų).

Snow Room (sniego kambarys). Šios erdvės viršus prisidengęs eile kristalėlių epsominės druskos. Mažiausias oro sujudinimas kelia nuo lubų tuos kristalėlius, kas sudaro įspūdį "sniego audros."

Kitų vietų vedėjas nemažai nustebina ekskursantai štai ku: Visus prie sienos ant suolelių susodina, surenka nuo jų lempas ir išeidamas pasako: "Labą naktį. Matysiu jus ryte!" Ekskursantai pradeda žvalgytis ir tuoj augštimoj pastebi vaizdą padangės: pilna įvairaus skaitumo žvaigždžių; kai kada dar ir meteoras švysteria žemyn. Vidurnakčio tyla. Tik štai vėl pasigirsta vedėjo balsas: "Labą rytą!" Ir šį "žvaigždyną," kaip ir "sniegą," ant lubų sudaro tūlių medžiagų tamsoj blizganti kristalėliai. O sujudintas oras kai kada atliuosuoja vieną kitą ir jie krisdami sublizga ore kaip meteorai.

(Balandžio 29, 1936.)

SKAIČIŲ TELESKOPAS

Japonijoje yra 300,000 prostitučių. Tai vis darbininkų bei valstiečių tėvų dukterys, "parandavotos" prostitucijos biznio savininkams. Metinis šių savininkų biznis siekia pusę biliono dolerių.

Iš 175 milijonų Sovietų Sąjungos gyventojų 46 nušimčiai yra gimę jau po 1917 metų revoliucijos.

Sovietų Sąjungos Komunistinio Jaunimo Lyga turi penkis ir pusę milijono narių.

Vienas trečdalis visų Sovietų Sąjungos darbininkų yra žemiau 23 metų amžiaus.

Sovietų Sąjungos universitetuose mokinasi 500,000 studentų.

1867 metais Jungtinėse Valstijose buvo 10,000 divorso. 1929 metais jau buvo 201,000 divorso.

1870 metais vienas divorsas išpuolė ant kiekvienų trijų dešimtų trijų apsigėdymų. 1934 metais vienas divorsas buvo ant kiekvienų penkių ar šešių apsigėdymų.

Didžiausias pasaulio teleskopas randasi Mount Wilson observatorijoje, Pasadena, Californijoje. Teleskopo "akis" turi 100 colių plotį.

Naujai statomo teleskopo "akis" bus 200 colių pločio ir svers 20 tonų. Nutaisymas ir nuderinimas tos "akies" dar ims tris metus. Nauju teleskopu bus galima 27 sykius toliau matyti, negu su dabar esamu Mount Wilson observatorijos teleskopu.

Jeigu kiekvienam Amerikos šuniui būtų kasdieną sušeriama už 10 centų maisto, tai į metus atsiektų \$500,000,000! 1935 metais šunims specialio maisto gaminimo pramonė padarė biznio už \$40,000,000. Jungtinėse Valstijose randasi 15,000,000 laisnuotų šunų.

Jungtinių Valstijų Socialistų Partija, jos Centralinio Komiteto pranešimu, turi tik apie 19,000 narių.

Jungtinių Valstijų Komunistų Partija turi apie 38,000 narių.

“Kada gi Ateis ta Tikroji Diena?”

JONAS KASKAITIS

Šiomet suėjo šimtas metų, kaip gimė didis rusų revolucionierius rašytojas, kritikas, atkaklus kovotojas prieš baudžiavą ir carizmą—*Dobroliubovas*.

Didis jis buvo paneigtos ir prispaustos liaudies mylėtojas, Marksinio Socializmo pirmtakas.

“O, kaip jis tave, liaudie, mylėjo! Iki tavęs nedaicidavo jo žodis, bet, kada tu tapsi tuo, kuomet jis norėjo tave matyti, tu dažinosi, kaip daug del tavęs yra padaręs šitas genijalus jaunuolis, geriausias tavo sūnų.” Taip širdingai kalbėjo apie Dobroliubovą jo artimas draugas ir bendradarbis Černyševskis.

Dobroliubovas ištikro buvo genijalus jaunuolis. Gyveno jis tiktai 25 metus. Rašė ir darbavosi 4 metus, ir per tą trumpą laikotarpį jis taip daug pasiekė, kad jis pasilieka gyvu paveikslu gentkarčių gentkartėms.

Dobroliubovas buvo geriausias atstovu naujos krypties literatūroje. Jis paliko tokį didelį literatūrinį turką, kad ir po šiai dienai stebina visus netik kiekybe, bet ir kokybe, įvairumu. Užvis daugiau jis paliko *literatūriniai-kritiškų raštų*, bet jis taipgi rašė ir istorijos, politikos, filosofijos ir pedagogijos klausimais; rašė *eiles, apysakas, satyrą*. Ir visur jis rodė didelį mokslumą, žinojimą, minčių brandumą, gilumą, *revoliucinių įsitikinimų nuosaikumą*. Tai buvo žmogus didelio, skaidraus, aiškaus proto, — drąsių, blaivių, revoliuciniaių platių ypatumų.

—:—:—:—

Nikolai Aleksandrovič Dobroliubov gimė Žemajam Novgorode (dabar tas miestas, Maksimo Gorkio giminė, vadinasi Gorkis) 1836 m., vasario mėn. 5 d., popo šeimynoje. Mokinosi namie, paskui dvasiškių mokykloj ir seminarijoj. Dvasiški “mokslai” jo labai netraukė: jis labai daug skaitė, ypač puikiai žinojo rusų literatūrą.

Tėvų verčiamas, 1853 m. jis išvažiavo, kad įstojus į Peterburgo dvasišką akademiją, bet jis įstojė į vyriausį pedagoginį institutą, ant istoriškai-filologinio fakulteto. Tarpe studentų buvo tuomet lavinimos ratelis, kur prisidėjo ir Dobro-

NIKOLAI ALEKSANDROVIČ DOBROLIUBOV

liubovas. Ten buvo svarstoma filosofijos, politikos, istorijos ir literatūros klausimai.

Dobroliubovas mokinosi, skaitė Prudoną, Russo, Bauerį, štrausą, Feijerbachą, Bielinskį, Herceną, ypač pamėgo filosofinius Feijerbacho išvadėjimus.

Kai jam suėjo 20 metų, jis jau buvo visiškai kitas žmogus, be jokių pėdsakų religijos ar dievotumo. Institutą baigė 1857 m. ir ėmėsi redaguoti, kartu su Černyševskiu, žurnalą "Sovremennik" ("Bendralaikis"), paskiau dar ir satyrišką priedą "Svistok" ("Švilpa").

Žurnalui bendradarbiavo Turgenovas, Anenkovas, Fetis ir kiti liberalai rašytojai. Tarpe jų ir Dobroliubovo įvyko paskiau skylinas, dėl pažiūrų ir taktikos skirtumo. Kada Dobroliubovas, perskaitęs Turgenovo a p y s a k ą "Nakanune" ("Išvakariai"), parašė straipsnį "Kada gi ateis ta tikroji diena?" (vadinas, revoliucija), tai Turgenovas padarė Nekrasovui ultimatumą: ar jis, Turgenovas, ar Dobroliubovas. Nekrasovas — garbė jam už tai — pripažino, kad teisybė yra jauno revoliucinio kritiko Dobroliubovo pusė, o ne dvarponio liberalo garsaus rašytojo Turgenovo pusė.

Nuo sunkių įtemptų darbų ir rūpesčių Dobroliubovas pagavė džiovą — tuberkuliozę ir mirė Peterburge 1861 m., spalio mėn. 29 d.

:- :- :-

Dobroliubovas buvo įžymus veikėjas literatūros ir kritikos dirvoj. Kartu su šešiosdešimtųjų metų revoliucinę demokratiją jis atkakliai kovojo prieš carizmą, prieš baudžiavą. Pilna kovingo demokratizmo ir ugninės valdančiųjų klasių neapykantos, Dobroliubovo kritika kėlė ir plėtojo gyvos tikrėnybės, realizmo principus literatūros srityje ir kovojo už realinę "liaudinę" literatūrą.

Literatūros ir kritikos žvilgsniais, Dobroliubovas sekė garsųjį kritiką Bielinskį, jį plėtė gilyn ir tolyn, materialistinės Feijerbacho filosofijos intakojė. Kartu su Černyševskiu Dobroliubovas kėlė literatūroj ideją, jog gyvenimas yra virš menoj: "dailė, menas yra gyvenimas"; gyvenimo tikrėnybė, o ne kokie ten išsvajoti misticismo miglotynai. Gyva tikrėnybė tėra prieinama rašytojui, tam priai surištam su liaudim, ginančiam jos reikalus, žinančiam jos motyvus.

Rusų literatūros istorija atrodo Dobroliubovui po truputėlį įgaunanti liaudiškumo pradių, literatūra einanti artyn prie gyvenimo. Puškino kūryboj Dobroliubovas mato pirmą, bet tikrą žingsnį į realybę. Jam aiški "didi istorinė reikšmė" Puškino, kuris sugebėjo "lengvai ir tikrai" nupiešti rusų visuomenę. Jis giliai atžymėjo liaudiškumo elementus Puškino veikaluose.

Po Puškinui šita kryptis eina sparčiau, liaudiškumo linkui. Dobroliubovo akyse, Gogolio raštai yra naujas žymus etapas literatūros besivystyme. Jo raštai yra kupini to kritinio realizmo, kuriam yra vardas "gogolinė pakraipa" ir kuris 60-tais metais pasidarė gyvu obalsiu kovoje su literatūrine reakcija.

Dobroliubovas stengiasi kritiškai supažindinti rusų skaitytoją ir su Vakarų Europos įžymybėmis: su vaizdingumu Šilerio, su Heines lirika, su politine francūzų dainiaus Beranžė poezija.

Turgenovo, Gončarovo, Dostojevskio romanai, Ostrovskio pjesos duoda Dobroliubovui galimybės gildinti svarbius politinius klausimus. Nagrinėdamas Ostrovskio dramas, jis nupiešė slogingus "tamsios karalystės" vaizdus, kur visa kas

priklauso nuo užmačios visos eilės užsispyrėlių "samodurų" biurokratų ir plutokratų. "Tai yra pasaulis suslėgtų, paslėptų, tyliai dūsaujančių liūdėsių; pasaulis atbukusių skausmų, pasaulis kalėjimiškos, karstinės tylos." Ir kritikas sekmingai priveda skaitytoją prie išvados, kad gyvenimas tokiam pasauly, tokioj "tamsioj karalystėj" yra negalimas, — kad vienintėlis išeitis yra tame, kad. nugriaut baudžiavos ir carizmo tvarką.

Atviru revoliucijos šūkiu pasirodo garsus Dobroliubovo straipsnis "Kada gi ateis ta tikroji diena?", pašvėstas Turgenovo romanui "Išvakariai." Čia jau visai aiškiai pabrėžta kritikos pakraipa: kova dėl tikrėnybės literatūroj, susijusi su ieškojimu didelio revoliucinio tipo, kurs išreikštų liaudies masių sąmonės atbudimą.

Todel mūsų kritikas džiaugsmingai sveikina Kateriną iš Ostrovo "Audros," kaip pirmą "šviesos spindulį," kurs parodo gyvų jėgų šaltinius masėse; kaip pirmą atspindį tos audros, kuri greit užters "tamsioj karalystėj." Turgenovo Insarovą, revoliucionierių, pasiėvenčius kovai už tėvynės išlaisvinimą, kritikas pasitinka su entuziazmu.

:- :- :-

Netik kaipo kritikas ir literatas, — Dobroliubovas skaidriai žiba ir kaipo satyros meistras. Jis be jokio pasigailėjimo tvorjo satyros rimbu visokius patamsių mistikus, dvasių bei velnių gaudytojus. Jis vilko aiškėn, visų pajukoi, anų laikų rusų liberalus, oportunistus ir pataikavimo pilnus.

Dobroliubovas moka linksmai pasijuokti, pabaikauti, štukoriškai pajukauti, ir iš savo juokojis padaro rimtą įrankį prieš visokius nevidonus. Jo garsoj "Švilpa" ("Svistok") buvo ne kokių tik taip sau juokų bei ju-

moro priedu prie "Bendralaikio" ("Sovremenniko"). Juokas pakilo iki politinės satyros laipsnio.

Juokaulyvumas, satyrisinis gabumas kunkuliute kunkuliuoja Dobroliubovo eilėse ir feljetonuose. Jis pajuokia idealistinę dvarponių poeziją, pajuokia prarūgusį reakcinės spaudos patriotizmą ir slavianofilų liberalizmą.

Didžiausiu "švilpai" juokiniu buvo vis tas pats išstamptas liberalizmas, su savo tuo puldinėjimu tai ton, tai ton pusėn, su savo bailumu, pataikavimu, čiabataliaizmu, melagingumu.

Jis be pagailos nušvilpdavo visokius tokius "aukštus," "prakilnius," "šventus" pavadinimus, kurių taip daug būdavo ant liežuvio kiltadvasių dvarponių liberalų,—istikrųjų smulkečių bailių, pataikūnų, oportunistų.

Dobroliubovo satyra be atodairso mušė-plakė ir atvirą liaudies priešą ir bet kokį vėjūną, kuris bandė šiaip ar taip valstiečių revoliucijos idėją pakeisti kokiais reformistinėmis lopiniais.

Dobroliubovas literatas, Dobroliubovas kritikas, Dobroliubovas poetas, satyrikas, bet virš visko Dobroliubovas revoliucionierius-kovotojas.

Ištikro, visą savo trumpą gyvenimą, neturtingą išlaukimais prietikiams, bet tokį puikų ir gilių savo turiniu, Dobroliubovas atidavė didžiuliam darbiui — valstiečių ir prislėgtųjų masių paliausavimo darbiui.

Dobroliubovą aukštai įkainavo Marksas ir Engelsas. Už "muzikišką" Dobroliubovo demokratizmą, už tvirtumą ir nuoseklumą jo įsitikinimų, labai jį gerbė ir Leninas. Dobroliubovą, kaip ir Černyševskį, Leninas skaitė "didžiū rusiškų socialistų priešmarksinio periodo." Jiedu kartu su

Bielinskiu, Lenino nuomone, buvo pirmąkartūnai rusų socialdemokratijos, — jie trys, o ne Bakuninas, ne Lavrovas, ne Michailovskis, kuriems trūko revoliucinio nuoseklumo.

Dobroliubovas išėjo į revoliucinio darbo areną kaip tik pritinkamu laiku, kuomet, po Krymo karo išdraskymui ir del pavojingai paplitusių valstiečių sukilimų, piestu atsistojo klausimas apie valstiečių paliausavimą. Nikalojaus I laikais puoselėjai sparčiai ėmė plėtoti pramonės kapitalas ir jam čia kildė įsivyravusi baudžiava. Tų laikų valstiečiai-baudžianinkai buvo prislėgti, primušti, vienok jie netylėjo. Anot Dobroliubovo, "liaudies gyvenimo byla" (suprask, sukilimai) buvo skardi ir reikšminga. Ir Dobroliubovas naudojo visas tų laikų galimybes, kad kuo greičiausia "panaikint veltaėdžius, dykaduonius ir išaukštint darbą, — panaikint naudojimą, eksploataciją.

Leninas apie jį sakė: "Jis buvo stebėtinai gilus kapitalizmo kritikas, nežiūrint savo utopinio socializmo." O jo socializmas buvo utopinis, nes jis rėmėsi vien tik valstietija, ir jam da nebuvo žinomi įstatymai apie išsivystymą ekonominių formų, ypač kapitalizmo. Tada da nebuvo Markso.

O vis dėlto Dobroliubovas gerai suprato esmę klasių kovos. Jis netikėjo, būk galima būtų įtikinti viešpataujamos klasės apie gyvenimo neteisėngumą ir priversti jos liuosą valia pertaisyti gyvenimą ant pilnos lygybės pamatų. Todėl ir utopistą Oweną jis skaitė prakilniausiu žmogum, bet vis tik gana keistu, naiviu.

Dobroliubovas matė, kad "darbo liaudy verda nauji nepasitenkinimai, kurčiai rengiamas nauja kova," revoliucija. O kas gi sukeltų revoliuciją cari-

nė Rusijoje? Juk ne aristokratai, ponai, dvarininkai—atviri carizmo gynėjai. Jie aiškūs demokratijos priešai. Taipgi ir ne liberalai: jie daug ir gražiai nušneka apie aukštąs materijas, apie filozofiją, apie principus, apie liaudies gerą, bet jie tik tauška, velbena, o apie rimtą revoliucinį darbą tai ir kalbėt nēr ko. Kaip jie galėtų sugriaut tą visuomeninę tvarką, kuri jiems neša gyvenimo gerybes? Sprendžiamuoju momentu jie parduotų revoliuciją ir susiūliuotų su caristais. Ir Dobroliubovas kritikavo tų laikų liberalus.

Dobroliubovas nesusilaukė savo širdingos svajonės išsipildant. Jis mirė per daug anksti. Bet proletarijų ir darbo masių atminty jis pasilieka, kaip skaistus pavyzdys atkaklaus kovotojo prieš carizmą ir baudžiavą, kaip tik tuo sunkiu laikotarpiu, kada darbo klasė da nespėjo išeiti istorijos arenon, kaip masinė politinė jėga.

Draugo Dobroliubovo gyvenimą ir veiklą Leninas irgi skaitė pavyzdžiu tikros tėvynės meilės,—meilės, "liūdinčios del stokos revoliucinių jėgų" pačios liaudies tarpe.

Šimtmetinę sukaktį nuo dienos gimimo Dobroliubovo didingai šventė Sovietų šalis, kurioje apie "tamsią karalystę" dvarponių ir kapitalistų, apie tą patamsių galybę teliko vien atsiminimai. "Tikroji diena" atėjo! Ji da skaistesnė, da didingesnė, negu svajojo Dobroliubovas. Įsikūnijo svajonės vieno geriausiu stūnų, kurį pakėlė iš savo tarpo rusų liaudis kovoje su tamsiąja jėga.

Ir atminčiai savo didžiū mokytojų-revoliucionierių dėkinga SSRS šalis, patvarkymu Centrinio Pildomojo Komiteto, pastatė didingus paminklus Dobroliubovui ir Černyševskui Maskvoje ir Leningrade.

Naujas Dramos Judėjimas Amerikoje

V. BOVINAS

Trumpai sakant, teatras yra gyvenimas. Todel teatras yra labai plati kultūrinė šaka. Teatras, drama yra sinteziškas (sudėtinis) menas. Jis jungia keletą meno šakų į vieną veiklą. Literatūra, muzika, tapyba, architektūra, vaidyminė kūryba sudaro vaidinimą.

Be to, negalima nei tikėtis, kad dramaturgija neapimtų ir neliestų idėjas—filozofiją, politiką, kovas. Tačiau diskutuojant, ginčai dar ir iki šiai dienai eina, kas turi būt drama? Centre tokių ginčų sukasi klausimai, būtent, (1) Ar drama turi vaizduoti tik individualį, ar ir socialį gyvenimą? (2) Ar menas yra tik menui, ar jis turi ir turinį, ideologiją? (3) Kuris realizmas yra priimtinas—buržuazinis ar socialistinis? (4) Revoliucinis ir buržuazinis teatras.

Iki šiol Amerikos teatras, kurio principas yra komercija, biznis, labiausia laikosi "tyrojo meno" filozofijos. Ši srovė veja lauk visokias idėjas ir pakraipas iš teatro, iš dramos. Ji **žodžiais** stoja už "tyrąjį" meną. Bet, deja, mažiausiai meno joje galima rasti. Jos tikslas—padaryti pelno. O kad padaryti pelno, reikia patenkinti **visas viltas**. Tada tikrąjį meną reikia išmainyti ant mišinio, kad visiem įtikus.

Pagaliam, "tyrojo meno" teoriją pats gyvenimas muša be pasigailėjimo. Jei šie pelnadarai bando imti tik individualų žmogų, tai tokio žmogaus neranda. Mūsų laikų žmogus, nepaisant to, kaip jis būtų individuališkas, jis yra

didžiojo **socialis žmogus**. Kiekvienas žmogus gyvena šios draugijos tvarkoje, aplinkybėse. Todel jo gyvenimas yra drauginis, socialis. Bandymas parodyti tik individualų žmonių gyvenimą, kad dalinai tas ir pasisektų, tai jau nebus teisingas ir pilnas gyvenimo vaizdavimas, nes bus parodyta tik dalis gyvenimo, o ne visoje pilnumoje, su visomis pusėmis, visoje šviesoje.

V. Bovinas

Deli silpnų esamojo, buržuazinio, teatro pamatų ir kapitalizmo sistemos krikimo, pastaraisiais keliais metais ir prasidėjo naujas ideologinis bruzdėjimas Amerikos dramoje, teatre. Aiškios Amerikos dramos sriovės yra trys. Pirmą, kuri stovi už šią sistemą, palaikymą buržuazinės tvarkos. Kai kurios šakos šios sriovės linksta prie reakcijos, fašizmo. Antra srovė yra, daug maž, reformistinė. Jos veiklause įeina socialės temos, reiškiasi individualiai protestai prieš šią tvarką, surėdymą, aplinkybes. Tačiau dramos

pabaiga užsibaigia reformomis, pataisymais šios sistemos. Trečia srovė, jauniausia ir veikliausia, yra **revoliucinė**.

PAŽANGESNI SOCIALIAI VEIKALAI PROFESIONALIAM TEATRUI

Kalbant apie veikalus, kurie buvo vaidinami pereinamais, o kiti ir šiais metais, prie pažangesniųjų, socialių veikalų galima priskaityti ir sekamus: "Awake And Sing"—Clifford Odets'o, "Adding Machine"—Elmer Rice'o, "Processional"—John H. Lawson'o, "Beggars On Horseback"—Kaufman'o, "Machinal"—Treadwell'io, "Last Mile"—J. Wexley'o, "Gold Eagle Guy"—M. Levy'io, ir dar keletas kitų.

Suminėti veikalai ir jiems panašūs galima pavadinti "progresyviškais". Juose iškelta daugelis socialių klausimų, matoma draugijos netvarkumas. Tačiau protestas prieš tą netvarką matosi tik individualiai, pavieniai reiškiamas. Juose dar nėra *klasinio, sąmoningo protesto*. Nėra to, kas randasi revoliuciniuose veikaluose.

Iš suminėty, aiškiau ir arčiau sąmoningų veikalų stovi Odets'o ir Lawsono veikalai. Tačiau ir pastarųjų autorių tik vėlesni veikalai tapo parašyti revoliuciniai. Tikriau kalbant, tai aiškiau palinko prie revoliucinio judėjimo keletas dramaturgų tik bėgyje kelių pastarųjų metų—atėjus tai nelemtai depresijai.

Vienok, reikia pripažinti, kad Amerikoje dar keleta metų

prieš krizį jau buvo saujelė kairiųjų dramaturgų. Jais galima priskaityti John Dos Passos, John Howard Lawson, M. Gold, Faragoh ir Basshe. Šie dramaturgai buvo prologu į revoliucinį teatro judėjimą.

REVOLIUCINIS DRAMOS JUDEJIMAS PLEČIASI

Šiais metais jau mes nekalbame apie organizavimą, pradžią revoliucinio teatro—*jis jau yra*. Džiuginančiai galima prasiartyti, kad revoliucinė dramaturgija Amerikoje darosi pažiba visame teatro judėjime. Ir tą teisę jai pripažįsta veik visa rimtesnė didėji Amerikos spauda.

Dabartinis Amerikos revoliucinis teatro judėjimas prasidėjo tik apie 1930 metus. Jis prasidėjo taip pat iš vokiečių grupės, kuri vadinosi „Prolet-Buhene“. Užėjus križiui, taip vadinamo „agitacinio“ (agit-prop) teatro grupės pradėjo dygti, kaip grybai po lietaus. Greitai pradėta leisti laikraštukas ir tvirti apskričių ir nacionalės organizacijos.

Iš karto naujo teatro veikimas buvo labai sektantiškas. Atsisakyta nuo visokių teatro tradicijų, buvo bandyta pasilikti tik grynai „agitaciniu teatru“. Tačiau ir šioje stadijoje, kuomet į šį judėjimą įėjo keletas profesionaliai lavintų teatro veikėjų, naujas teatras turėjo pasisekimo. Vaizdaliai „Tempo, Tempo“, „Scottsboro“, „Newsboy“, „America, America“, ir daugelis kitų, suvaidino labai gerą pradžią.

Bet greitai laiku atėjo daugiau jėgų, organizacijos stiprėjo, darbas plėtėsi ir jame tirpo sektantizmas. Ūmu laiku iškilo profesionalio teatro organizacija **Theatre Union**. Jos revoliuciniai veikalai ilgiau vaidinami, negu komercinių teatrų ant Broadway. Su įsi-

kūrimu šios organizacijos, įsikūrė naujas, Amerikos darbininkų klasės pastovus, kiekvieną dieną vaidinantis revoliucinis teatras. Jis vaidina revoliucinius, klasiniais pamokinančius veikalus ir prieinama darbininkams kaina. Tai žymus darbininkų klasės laimėjimas kultūriniai.

Prie to, susikūrė teatro nacionalė organizacija, kurios veikla apima visą Ameriką,—**Naujo Teatro Lyga** (New Theatre League). Laikraštukas, kuris pradėtas leisti tik mimeografu dar sektantizmo laikais, išaugo į visai rimtą scenos žurnalą, apimantį visą kairįjį teatro judėjimą. „New Theatre“ skaito ne tik kairieji, bet ir profesionalio (Broadway) teatro veikėjai.

NAUJI VEIKALAI IR DRAMATURGAI

Dramoje veikimas yra daugiau sudėtinis, negu kitose srityse. Dramaturgas negali būti dramaturgu be teatro, be vaidintojų. Aktoriai negali vaidinti, būti aktoriais, be dramaturgo, nes nebus veikalo vaidinimui. Dramaturgas ir aktorius dar nieko nereiškia, yra bejėgiai be žmonių—publikos. Tad teatras gali kilti tik kolektyviai. Dramaturgas, aktorius ir publika,—taip susidaro teatras.

Amerikoje revoliucinis teatras galėjo kilti tik todėl, kad jam jau yra pribrendusi dirva, revoliucinis darbininkų judėjimas. Todel toki veikalai, kaip kad „Peace on Earth“, „Stevadore“, „Black Pit“, „Let Freedom Ring“, „Bitter Stream“ ir kiti turi pasisekimo. Antra vertus, susikūrusi nauja teatro organizacija, ant kiek galima, prisitaikė prie darbininkų ištekliaus.

Mažiaus pasisekimo turi kitos organizacijos, butent,

Group Theatre ir kitos panašios, kurios bando vaidinti gerus, socialius ir net revoliucinius veikalus, bet bando pasi- laikyti tradiciniam teatrų centre—apie Broadway (kalbame apie New Yorką.) Čia buvo vaidinta „Let Freedom Ring“, „Paradise Lost“, „Case of Clyde Griffith.“ Geri veikalai, bet po trumpo pasirodymo turėjo būti sulaukyti. Ponija, kuri moka augstas kainas už įžangas, mažai telanko tokius veikalus, kurie rodo netikumą šios drauginės sistemos.

Revoliuciniai dramaturgai kyla jauni, su gyva, nauja energija. Jų yra jau gana daug: Clifford Odets, Albert Bein, Berthold Brecht, Peter Martin, Albert Maltz, Paul Peters, George Sklar, Michael Blankford, Irwin Shaw ir kiti.

Veikalus ir jų autorius mes čia neturime vietos nagrinėti. Tačiau, abelnai reikia šį tą paminėti. Didžiama minėtų veikalų vaizduoja veiklą, kovą, tam tikrus konfliktus klasių kovoje. Tačiau yra ir išimčių. „Black Pit“ (Alberto Maltz) parodo charakterius. Pastarasis veikalas parodo vidujinę žmogaus kovą, jo sielą, surištą su klasių kova.

CLIFFORD ODETS IR IRWIN SHAW

Pastarieji du dramaturgai iškilo „su viena diena“. Odets laiku dviejų metų parašė veikalus „Waiting for Lefty“, „Awake and Sing“, „Till the Day I Die“ ir „Paradise Lost.“

Odets iškilo iš profesionalio aktoriaus **Group Theatre** organizacijos. „Awake and Sing“ yra pilnas jo veikalus, vaizduoja šeimos gyvenimą krizio laike. „Waiting for Lefty“—taksikabų streiką New Yorke, „Till the Day I Die“—prieškarinis. Pastarieji du trumpi. Gi daugiausia sensa-

26

cijų sukėlė, tai "Paradise Lost". Šis veikalas skaitoma geriausių veikalų iš visų, kurie praeitame sezone buvo vaidinti ant Broadway. Odetsą visi buržuaziniai kritikai įvertina, kaip vieną iš talentingiausių dramaturgų.

New York "Times'o" dramos kritikas, Atkinson, rašo, kad "Odets turi teatrą net savo kraujuje". Heywood Broun, "Telegraph" Odetsą padaro didesniu už O'Neill ir kitus. Jis jį lygina prie dramaturgų, kurie sukūrė praeities istoriją apie save, net prie Shakespearo, Ibsono ir kitų.

"Paradise Lost" yra simbolinis veikalas. Odets'o nuopelnai ne tik gabume, jautriame veikalo parašyme, bet pasizymi ir gilumu minties, filozofija. "Paradise Lost" vaizduojama vidurinės klasės likimas, jos tragedija. Vaizduoja charakteriais, bet ne visai realų gyvenimą. Odets rodo savo charakteriuose lyg kad simbolį ateities vidurinės klasės. Jis bando matyti tai, kas atsitiks su ja.

Tik dabar iškilo vėl nauja žvaigždė, tai Irwin Shaw su "Bury the Dead". Tai prieškarinis veikalas. Idomu, kad veikalo autorius tik 23 metų. Šį veikalą dabar vaidina nauja organizacija, kuri susidarė iš "Let Freedom Ring" vaidintojų. Ta grupė susibūrė dabar į naują organizaciją, pavadinusią "Actors' Repertory Company". Pirmu kartu buvo vaidinta "Bury the Dead" (Palaidokite Mirusius) kovo 14 ir 15 d., šių metų, "New Theatre" ir New Theatre League naudai.

Reikia pabrėžti, jog veikalas *prieškarinis ir priešfašistinis*. Tačiau jį sveikino visa buržuazinė spauda didžiausiais aploclimentais. Rodos, kad nei vienas buržuazinis veikalas negavo tiek pagyrų, kaip kad "Bury the Dead". Robert Garland New Yorko "Telegraph" aprašo, jog jisai skaitęs ir matęs daugelį prieškarinių veikalų, tačiau "nei vienas veikalas, mano atmintyje, nekalbėjo su taip gerai nuteiktu aštrumu." "Nei vienas veikalas šią žiemą nepasiekė taip pilnai užkariauti audienciją, kaip kad Irwin Shaw'o 'Bury the Dead'"—rašo "Post."

Taip visa spauda gėrėsi, stebėsi ir giria veikalą "Bury the Dead". Lygina jį su žymiausiais veikalais ir kelia į padangas. Mes galime pasigėrėti tokiais kūrinių ir pridėti, jog ši naujoji kūryba pasiekia tokios didybės, tokios jėgos tik todėl, kad ji turi **revoliucinio įkvėpimo**. Jei ne revoliucinis darbininkų judėjimas, jei ne naujos idejos, mes neturėtume naujų žvaigždžių dramaturgijoj. Jas davė ir daugiau jų duos revoliucinis judėjimas. Naujos gyvenimo idejos, nauja gyvenimo aušra gimdo jaunus menininkus, artistus.

"Bury the Dead" veikalas yra gilus ne tik savo dvasia, turiniu, tema, bet pati struktūra jo, rašymas parodo didelį autoriaus gabumą. Autorius vaizduoja karo lauką, kuomet mūšiai jau toliau nuėję, bet dar siekia retkarčiais ir sceną. Scena—laidojimas 6 kareivių, Gyvi kasa užmušties

duobę. Ir čia tuojaus matosi autoriaus gabumas. Iš negyvėlių, užmuštų, autorius sutvėria baisy karo simbolį. *Negyvėliai sukyta*, pradeda kalbėti ir atsisako būt palaidotais.

Kunigas ir rabinas, daktaras, kapitonas ir generolai bando palaidoti negyvėlius. Šiai klasei reikia, kad užmušti būtų užmiršti, apie juos nereikia kalbėti. Bet užmušti kalba—jie mirę ne savo laiku, bet gyvybė jiems **atimta!** Jie dar jauni, jie turėjo gyvenimo tikslus, norėjo daug ką matyti ir atsiekti. Jų meilės, moterys, giminės ir vaikai kalba apie juos, jie sukyta prieš karą su sukilėliais.

Šis veikalas kelia baime, paniką tiems, kurie sukuria karus, tas žmonių skerdynes. Gi tuos, kurie siunčiami į skerdynes, jų moteris ir vaikus, veda pasipriešinimui prieš karą.

Baigiasi veikalas, kad ne laiku žudomi atsisako būt palaidoti, o su jais eina ir gyvieji kareiviai, kurie buvo pašaukti negyvėlius laidoti. Veikalas pilnas šurpių momentų. Parašytas viename akte, bet moderniskam teatrui, kur šviesų pagelba scenos labai greitai mainoma. ("Bury the Dead" yra išspaudzintas balandžio mėnesio **New Theatre** žurnale).

Revoliucinė Amerikos drama padarė didelę pradžią pirmyn. Ji jau įsikūrė—turi savo organizacijas ir spaudą. Ji yra pažiaba Amerikos dramoje abelnai. Be to, ji jau įrodė, kad revoliucinis menas yra geresnis menas, didesnis menas, negu buržuazinis.

SPARNUOTA DRAUGĖ—M. RASKOVA

G. KIS

Karinės oro akademijos Žukausko var-
do naujas viršininkas ką tik pradėjo pildyti
savo pareigas. Susipažinimui su mokyto-
jais, jis ėjo per auditorijas, kabinetus, la-
boratorijas. Atidarydamas vienos audito-
rijos duris, komkor Todorskis išgirdo mo-
terišką balsą. Tai sulaukė jo atydą. Ne-
lauktas buvo ne tik moters balsas karinėj
oro akademijos auditorijoje, bet ir pati au-
ditorija. Čia viešpatavo naktis. Žmonės
sėdėjo kabinėse įsivaizduojamų orlaivių.
Aviacijos prietaisai švietė prieš juos jaut-
ringom rodyklėmis. Viršuj dangus, nubars-
tytas elektrinių lempučių žvaigždutėmis,
apačioj ekrane supasi žemė. Sėdėdami sa-
vo kabinėse lakūnai išpildo sudėtingas
šturmaniškas užduotis. Jie veda savo lai-
vus per šimtus kilometrų, meta bombas...
Šitose kabinėse operacijose moters balsas
duoda įsakymus ir koreguoja jų išpildymą.

Komkora sėdėjo iki galo, kol nesužibėjo
šviesa, kuri reiškė užsiėmimų galą. Ir ta-
da jis pamatė moterį-mokytoją. Tai buvo
Marina Raskova.

Marina Raskova

Štai jos istorija.

Ji maitino vaiką
ir užsiiminėjo užakių
šturmanų kursuose. Vy-
ras neprotestavo, kol
Marina atidengė mate-
matikos ir astronomijos
paslaptis, bet perspėda-
vo:

—Tik nemanyk skris-
ti...

Vyro vaizduotė ne-
davė jam ramybės. Jis
aiškiai matė, kaip jo
jauna žmona skrenda,
susidaužo, ir jis pasilie-
ka našliu. Todėl jis
tvirtino su perspėjimu:

—Nemanyk skristi!

Bet atėjo Marintai jos ilgai laukta diena.
Ją kartu su draugėmis pakėlė ir orą. Drau-

gės užpildė orlaivio kabinę džiaugsmingais
sūkiiais ir džiaugsmu. Tempdamos viena
kitą už kojų, jos nuolat išsikišdamos iš
kabinės, mėgino prietaisų pagelba išma-
tuoti vėjo stiprumą.

—Mano eilė!—šaukė Marina.

—Mano!—rėkė Lena.

Tą dieną Marinos gyvenimo kelias buvo
nustatytas. Ji prisirišė prie aviacijos su
visu savo 19 metų aistringumu. Greitai
ji neskaitė jau reikalingu slėpti nuo vyro
savo skridimą orlaiviu.

—Skrajoju ir skrajosiu!

Ji parodė ypatingus šturmano gabumus
ir greitai buvo pasiūsta su ekspedicija.
Kada ji grįžo į Maskvą, ją pašaukė Raud.
Armijos viršininko padėjėjas ir pasakė:

—Raskova, Jūs geriausiai atlikot savo
užduotį, išsirinkite savo dovaną.

Marina atsakė negalvodama:

—Siųskite mane į lakūnų mokyklą.

Ji nusprendė vedžioti orlaivį ne tik kai-
po šturmanas, bet ir kaip pilotas.

Lakūnų mokykloj, kaip nustatyta, iš
pradžią ją išvežė instruktorius. Jis greitai
davė jai pajusti, kad ji jam patinka. Vie-
ną kartą, esant aukšto pilotažo zonoj,
labai aukštai, instruktorius labai rimtai
šūktelėjo į persikalbėjimo trūbelę:

—Marina, aš myliu tave, būk mano žmo-
na.

—Ne, drauge instruktoriau, nebūsiu.

Pas instruktorių kraujas nubėgo nuo
veido, ir jis vėl šūktelėjo į trūbelę:

—Nebūsi?

—Ne!

Po šito Marina perėjo pas kitą instruk-
torių. Ir išmoko lekioti. Turėdama 84 sa-
vistovius skridimus, ji padarė pirmą mo-
terų perskridimą Leningradas-Maskva. Ji
pravedė šitą perskridimą puikiai. Tai bu-
vo rudenį. Bet štai atėjo žiema, ir ji vėl
savo vietoj, aklių lekiuojimų kabinete kari-
nėj oro akademijoj.

Kabinete stovi miniatūrinis orlaivis su
uždangalu. Šitam laivelyj viskas kaip rei-

kia: prietaisų lentelė, vedžiojimo stabdžiai. Tenai sodina klausytojus, uždengia juos ir pratina prie aklų lekiojimų. Devynios skridimo valandos kabinete prilygsta prie septynių skridimo valandų ore. Taip šimtai žmonių išmoksta skristi akiai, neišeidami iš akademijos sienų.

Cionai ir dirba instruktorium Marina Raskova.

Kada Raud. Armijos karinių oro jėgų viršininkas d. Alksnis į aklų skridimų kabineta atvedė čekoslovakų delegaciją su generolu Fafrom priešakyj, Marina Raskova įsėdo į mažą orlaivėlį, užsidengė ir, pildydama viršininko įsakymus, padarė sudėtingiausias manipuliacijas, išsaulkdamas nusistebėjimą:

—Nejaugi moteris taip valdo aklų skridimų techniką? — stebėjos čekoslovakai.

Vieną kartą akademijon atvyko persirengimui rezervų komandieriai. Tai buvo seni lakūnai, aviacijos dalių viršininkai, išbandyti kovotojai, pilietinio karo dalyviai.

Yra tokia tvarka: prieš mokytojo įėjimą į auditoriją duodama komanda "ramiai!", o skyriaus dežuruotojas atiduoda raportą.

Šturmano katedros kursą vedė Raskova. Kada ji pirmą kartą atsirado auditorijoje

prie rezervų komandierių, jie pradėjo vieni į kitus žiūrėti. Dežuruojantis tylėjo.

Skyriaus komandierius susimaišė ir atidavė raportą. Raskova irgi jautė kokią tai nesmagumą, bet pamoka praėjo normaliai. Po užsiėmimų skyriaus komandierius paklausė:

—Nejaugi ir jai turime raportuoti?!

—Būtinai!—atsakė viršininkas.

Kituose užsiėmimuose visi sustodavo pasirodžius Marinai Raskovai ir dežuruojantis raportuodavo.

Paskutinėj užsiėmimų su jais dienoj Raskova, įeidama į auditoriją, pajuto kokią tai iškilmingą nuotaiką. Dežuruojantis sukomandavo, "ramiai!" o klausytojai ištempė didelį gėlių pluoštą.

Marinos svajonė — "naikintojas." Paklauskite jos:

—Aviacija—pavojingiausia ginklų rūšis ne tik mūsų priešui, bet ir mums. Juk priešų aviacijos eilėse — išrinktieji, išmoksintieji, daugiausia buržuaziniai kadrų. Kaip gerai būtų skristi naikintoju. Jis greitas, juo galima pirma pereiti prieš teritoriją, jo šalies gilumą ir susitikti veidu prieš veidą, suduoti taip, kad jis žlugtų. Juk tai būtų laimė!

Iš rusų kalbos vertė L. L.

VYŠNAITĖ

ST. JASILIONIS

Kai pavasario vėjas pabučiavo vyšnaite, o gaivus lietus nuprausė jos veidą, ji sumanė švęsti pavasario šventę.

Pasipuošia vyšnaite kvapsningais žiedais ir dairosi. Dairosi, tartum laukdama, ar nepagirs kas jos, ar nepasakys kas: Kokia tu graži, išivilkusi į nuotakos rūbus. Lauki bernelio, a?

—Ateis bernelis, ateis,—girdisi kieno tai pranašingas balsas.—Bet gal ne tuojau. Jis dar toli. Nedalaikys tavo puošnūs žiedai iki jį sulauksi. Peržydės, nubyrės tavo žiedeliai, vėjelis nunešios juos šalin, lietus priplaks prie žemės ir—po grožei... O tu, nesulaukus bernelio, turėsi pati auginti

meilės išdavą—vaisių, uogas. Tu šaknimis trauksi iš žemės maistą ir leisi jį per šakas uogoms čiulpti. Gaivus lietus dažnai nuplaus tave ir tavo maitinamas uogas, vėjelis šukuos tavo lapus ir glamonės-sups tavo vaisių. Saulė bučiuos tave ir tavo vaisių karštais bučiais, o nuo tų bučių ims tavo vaisiai raudonuoti, it nekaltos mergelės skruostai. Ateis bernelis, ateis. Bet dar ne tuojau....

Vyšnaitei pradėjo prailgti dienos. Gyvena ji sau viena. Niekas neaplanco jos, niekas gero žodžio netaria, nepagudžia. Nesenai siautusi audra taip privargino ją,

prilankstė, kad, rodėsi, vargu beatsilaikys. Bet atsilaikė. Audra praėjo, palikdama jai tik skaudantį liemenį ir geliančias rankas-šakas, kurias audra taip žiauriai į visas puses išsukaliojo, išvargino. Kelios gražios dienos po audrai—ir vyšnaitės skausmai praėjo. O jos vaisius, pagal girdėtą pranašystę, gražiai paaugo ir jau pradeda raudonuoti. Atskrenda vienas kitas paukštelis, pačiulba vyšnaitę, ir gražios saulėtos dienos nebebūna taip pilnos ilgėsio.

Nė iš šio, nė iš to, pradeda lankyti vyšnaitę vaikai. Ir, matyt, dar išdykeliai vaikai, nenuoramos. Ne gero vyšnaitę jie linki, bet pragaištį: drasko ją, žeidžia... Jie drasko jos uogas, ir drasko skaudžiai, šiurkščiai, gremėzdiškai. Nuplėšia net ir vieną kitą šaką. Ai, ai, ai, nauji skausmai vyšnaitę.

Bet ne ilgam vaikų puolimas ant vyšnaitės. Kokis tai geradėjas, guvus vaikas nuveja juos šalin ir pagrąso daugiau neatgrįžti.

—Tai gal šis geradėjas yra tas pranašautas man bernelis? Bet kodėl jis neapsistoja pas mane, kodėl jis neprataria į mane žodelio? Gal tas, o gal ir ne tas?—abejoja vyšnaitė.

—Tas pats, tas pats, tavo lauktasis,—tarytum šnabžda vyšnaitę dvelkdamas vėjelis.—Dabar jis neapsistojo, bet neužilgo jis ateis pas tave. Ateis, pabuvos. Pasiždžiaugsi tu juomi.

* * *

Laukia vyšnaitė ir ilgisi.

Kalbėti kieno tai pranašingi žodžiai ir dvelkiančio vėjelio šnabždėjimas išsipildo. Bernelis ateina. Ateina nešinas rankoj gurbelį. Vyšnaitė, pamačiusi jį iš tolo, mano, kad tai dovanų jai nešas, bet kai prisartiną, matosi gurbelis tuščias. Prietina bernelis prie vyšnaitės ir ima-skina jos vaisius. Nuskintus, vienus, lyg norėdamas bučiuoti, dedasi prie lūpų, o kitus—į gurbelį. Skina ir skina be staptelėjimo. Šakų, vienk, nedrasko. Jis netoks, kaip vaikai.

Nuskina bernelis vaisius ir neša juos šalin. Vyšnaitė liūdnei mąsto sau:

—Užauginau savo meilės išdavą iki sulaukiau bernelį ateinant, o dabar—jis atėjęs nė neatjautė, nė nepamylavo manęs. Pasiėmęs mano vaisių, nueina, nusineša. Kaip tai keista, nesuprantama...

Pasiliko vyšnaitė ir liūdi. Kiekvieną rytą ji tyliai aprauda savo nesuprantamą likimą. Krinta jos gailių ašarų karoliai ant žemės ir dingsta. Jei kas juos surinktų, būtų pilni viedrai ašarų.

Ramina vyšnaitę vėjelis ir saulė. O lauktas bernelis—atėjo, nuskriaudė ir nuėjo savais keliais. Nuėjo nė neatsigrįždamas. Ar jis dar kada ateis—pasilieka neatsakytas klausimas.

—Ateina ruduo, o po jo—šaltoji žiema. Nejaugi aš ir vėl viena turėsiu kentėti? Nejaugi man lemta tik tokia dalis?—mąsto vyšnaitė.

Ir kiekvieną rytą ji lieja gailias ašaras...

Jungtinėse Valstijose stokuoja 2,000,000 namų. Didmiesčiuose darbininkai priversti gyventi lažuose.

Montana valstijos milionierius farmerys Thomas D. Campbell gavo iš Roosevelto valdžios \$50,000 už nesėjimą tam tikram plote kviečių. Jam išėjo \$7.50 už kiekvieną neapsėtą akrą. Bet ponas Campbell tą pačią žemę yra pasirandavojęs nuo indijonų ir temoka nuo 50 centų iki \$1.50 randos už akrą.

Komunistų Partijos leidžiamas "Sunday Worker" turi apie 110,000 skaitytojų.

Žemės paviršis turi 192,000,000 ketvirtainių mylių. Vandenynai užima apie 137,000,000 ketvirtainių mylių, o sausumos apie 55,000,000.

Pasaulyje gyventojų yra apie 2,073,000,000.

Pasiekti Pittsburghą iš Philadelphiajos šiandien ima šešias valandas ir pusę. 1846 metais ta pati kelionė imdavo tris dienas ir pusę.

SVEIKATA

Alkoholis, Vitaminai ir Nervai

Da tik nelabai senai tapo pripažinta, kad liga gali paeiti del **stokos** kokio nors daikto kūne. Pirmiau visuomet buvo manoma, kad ligos atsiranda del to, kad žmogaus kūne yra šiokis ar tokis žalingas ar nuodingas

rai, bak navikai, nuodingos nai" ir tt

Gal k' tapo suse' ganizme tumai, jei kia jo s' liauka. Ir prirodyta, k nizmui tą t jant skydin tą, tie ligu

Neužilgo prirodyta, kad visa eilė skirtingų ligų paeina del **stokos** tos ar kitos liaukos sunkų, **hormonų**.

Ir tuo patim tarpu tapo pripažinta mintis, kad ligos gali paeiti ir del tūly maisto, mitimo trūkumų. Įžymią vietą čia užima netaip senai išrasti **vitaminai**.

Dabar mes jau žinom visą ilgą eilę ligų ir ligelių, kurios atsiranda del **stokos vitaminų**: **rachitas** arba kaulų minkštėjimo liga, **škorbutas** — cinga arba edies liga, nervų įdegimas, odos gedimas, **pelagra**, akių pažliurimas, visokie išbėrimai, užkietėjimas ir tt., — dešimtimis ir šimtais galima priskaičiuot tokių ligų; mažakraujingumas, anemija, neu-

ritia, narių įdegimas — reumatismai priklauso irgi šiai kategorijai.

Ir ryšy su tokiais mitimo trūkumais, štai kas nesenai tapo susekta apie **alkoholį** ir **alkoholinį nervų įdegimą — neuritą**.

Visiems gerai žinoma, kad daugybė žmonių, kurie per daug girtuokliauja, įgauna

kiam įgudusiam alkoholiui, sergančiam neuritu, imsi duot gero, nesugadinto, gyvo maisto, ypač turtingo **vitaminu B**, tai jau tas neuritas pereina, nors jis girtuokliauti ir nepameta.

Panašiu būdu galima ir perspėti, prašalinti arba išvengti neurito, alkoholinio neurito. Jeigu įgudęs girtuoklis, **chroniškas alkoholikas** vartoja kas diena pakankamai **vitamino B** ir šiaip gerą, natūralinį maistą, tai jis neuritu nesuserga.

Vadinasi, ir taip vadinamas alkoholinis neuritas paeina ne nuo alkoholio, bet nuo netikuso maisto, del **stokos vitamino B**. Vitaminai visur ir visada visų svarbiausi faktoriai, veiksniai. **Vitaminai** — gyvybės nešėjai ir palaikytojai.

Žinau, šitas straipsnelis sukels nemažai ūpo alkoholio ragautojams: vadinasi, gali po truputį ir ragauti, bile tik tu vitaminų gauni... O **vitamino B** štai kas turi: javiniai grūdai — kviečiai, rugiai, avižos, miežiai, ryžiai, kukuruzai, ir bet kokie valgiai, gaminami iš javinių grūdų, kad ir smulkiai sumaltų, bet kad visas, čielas, kaip stovi grūdai, su visais diegeliais, kiavalėliais, lukšteliais, sėlenomis yra vartojama, — vadinasi, juoda duona, kruopos, taipgi žirniai, pupos, riešutai, kiaušinio tryniai, pienas, špinatas, kopūstai, žali (nevirti) vaisiai, medus, mielės. **Daugiausia vitamino B** turi javiniai grūdai ir mielės.

Dr. J. J. Kaškiaučius.

Dr. J. J. Kaškiaučius.

nervų įdegimą, išsigimimą — **degeneraciją** ir paralyžių. Visuomet buvo manoma, kad tai paeina nuo nuodingos alkoholio intakos. Bet medicinoje buvo žinoma ir kitokia nervų įdegimo — **neurito** rūšis "beri-beri," kuri išsirutulioja del **stokos vitamino B**.

Ir štai kas pasirodė. Pasirodė, išsiaiškino tas faktas, jog girtuokliai, kurie suserga neuritu ir paralyžium, yra tokie tipai, kurie gyvena beveik vien tik alkoholiu, mažai ką tevalgo, ir tai visai menką, netikusį maistą. Ir, jeigu to-

Knygų Peržvalga

KAIP ATRODO LIETUVA DABAR? Parašė J. P. Miller. Išleido "Vilnis". 78 puslapių. Kaina 10c.

LIETUVA 1935 METAIS. Parašė F. Abekas. Išleido "Vilnis". 64 puslapių. Kaina nepažymėta.

Apigailėtina mažai turime literatūros apie Lietuvą. Per pastaruosius dešimt metų teišleidome, jei ne klystu, tik viršpaminėtas dvi brošiūras, neskaitant istorinio V. Kapsuko veikalų.

"Kaip Atrodo Lietuva Dabar?" autorius lankėsi Sovietų Sąjungoje ir Lietuvoje berods 1933 metais (Knygelė laikas nepažymėtas). Nepaminėjo jis ir to, kaip ilgai Lietuvoje buvo. Dr. Miller rašo apie Kauną, Marijampolę, Simną, atžymėdamas savo pastebėjimus ir pokalbius su valstiečiais ir kt. Lietuvos gyventojų sluogsniais. Ūkininkai varge. "Kiekviename kaime ūkiai eina varžytinėmis", rašo d. M. "Valsčiuose tik mirga ant sienų skelbimai, kad tokiam ir tokiame kaime ūkiai parsiduoda varžytinėmis". Gyvulių ir javų kainos nupuolė. Skurdas ir vargas plečiasi. Buožės ir dvarų centrai, rašo autorius, gyvena lengviau, nes turi mašiną laukams dirbti ir jiems "valdžia padeda įsigyti geresnius veislinius gyvulius, geresnę sėklą, duoda subsidijas ir taip vadinamas premijas už pristatymą gyvulių, javų, pieno ir 'bėkono' į rinką..." Padaręs palyginimą tarpe Sovietų Sąjungos ir Lietuvos vals-

tiečių gyvenimo, autorius parodo, kad SSSR gyvenimas žygiuoja pirmyn, o Lietuvoje jis eina atgal, sunkėja.

Dr. Miller pasibrėžė perplatų savo brošiūrai apėmį ir todėl dalykas išėjo paviršutinis ir labai neapdirbtas. Jis cituoja prof. Leono kalbą universiteto studentams:

Iš naujai stojančių universitetan aš laikiu to, ko visur laukiama iš studento, kad jie rimtai studijuos, lavinsis, dovingai augs ir tobulės, kultūres, trumpai sakant, stengsis įsigyti pajėgų, reikalingų "siektis Tiesos, Gėrio ir Grožio".

Brošiūros autorius šitaip kritikuoja prof. Leoną:

Tai svarbiausias jo aiškinimas. Bet kasgi čia pasakytų? Nieko! Tas gėris ir grožis—tai frazės. Čia nekalbama apie patį gyvenimą, apie kultūrą... (p. 63).

O kas gi žodžiai "gyvenimas" ir "kultūra"??

Knygelė įdėta paveikslų, neturinčių bendro su Lietuvos žmonių būkle.

Visą eilę neatsargių ir visaprasmių sakinių autorius įspraudęs savo brošiūron, kas ją labiau sumenkina. Bet didžiausias d. Millerio brošiūros trūkumas—literatūrinis jos neapdirbtumas. Būtinai reikėjo atsargiai suredaguoti pirm duodant spaudon. Štai pavyzdžiai:

"Tiesa, tokiais keliais važinėti kaip Lietuvos, pervažiuosiu dešėta kitą kilometrą, tai jau mašinai didelė žymė (p. 12).

Ir tiesa, ūkininkai suvedė turgun nemažai gyvulių, bet

nėra kas juos perka. Nėra už ką pirkti, nes reikalingi pinigai, bet eksporto nėra... (p. 17).

Ar Lietuvoje yra kokių knygų? klausia d. Miller. Ir ten pats duoda atsakymą:

Į kį klausimą atsakymui reikia suminėti keletą faktorių (faktų)—N., kurie duos skaitytajui progą pačiam suprasti. Jei būtų galima spręsti, kad nežiūrint knygų vertės, daleiskime, maldaknyges, šaltinius, kantičkas, graudus verksmus, aprūpinus kiekvieną šalies pilietį jomis, jau būtų duotas atsakymas, kad apšvieta ir knygų skaitymas ir jų gaminimas išrišta, tai Lietuva turi knygų (p. 65).

Toki dalykai,—neaiškumai, sumaišymai—neleistini ne tik brošiūron, o ir laikraštin. Kaip jie pasiliko d. Millerio knygelėje, nesuprantu. Na, o tas labai sumaižina, kaip sakytą, brošiūros vertę.

"Kaip Atrodo Lietuva Dabar?" būtų pasiekusi savo tikslą kur kas sėkmingiau, jei ji būtų siauresnio pasimojimo ir atsargiau suredaguota.

F. Abeko Brošiūra

Randasi eilė netikslumų ir antrojoje,—"Lietuva 1935 metais". Bet apie juos vėliau. Svarbu pirmiau tarti kelis žodžius apie šitą kūrinių bendrai.

Dr. Abekas buvo Lietuvoje Amerikos liet. darb. atstovu Kauno kongrese. Šitų žodžių rašytojas manė, kad ši brošiūra patieks mums ryškų viso kongreso eigos pranešimą—raportą, ir daug-maž bus visos

delegacijos kolektyvus balsas. Perskaitęs knygelę, deja, to įspūdžio negauni. Pati kongreso eiga neužtenkamai ryškiai nušviesta. Be to, nepažymėtos ir tos klaidos, kurias amerikiečių darb. delegacija padarė. Tai reikėjo pažymėti, aišku, ne tam, kad pačią delegaciją pažeminus, bet kad kitiems mums visiems būtų pamoka ateitį.

Kai delegacija sugrįžo, buvo išklaustyta jos pranešimas ir diskusuotas. Stebėta sekamos klaidos: (1) delegacija neužtenkamai ryškiai kovojo už suteikimą kongrese teisės Lietuvos darbininkų delegacijoms (bent vienai jų) gauti balsą ir pasveikinti kongresą; (2) delegacija klaidą padarė, sutikdama eiti kalėjiman be leidimo pasikalbėti su politiniais darbininkų kalininiais; (3) delegacija padarė klaidą, kad per savo Lietuvoj buvimo laiką nieko neparašė mūsų spaudai Amerikoje; mes turėjome naudotis apie kongresą žiniomis iš svetimų šaltinių.

Kiti visi delegacijos žygiai buvo užgirta.

Todel d. Abeko brošiūroj keistai skamba: "Teisingumo ministerija įsakė darbininkų delegacijai nestatyti kaliniam klausimų..." (p. 62). Ir mūsų delegacija su tuo sutiko! "Žiūrėjome į savo idėjos draugus dantis sukančią iš apmaudos linkių ponų viršininkų, kurie skyrė mus nuo jų", (p. 61) rašo apsilankiusieji kalėjime, bet kas iš to!

Savo turiniu, paveikslų tikslumu, techniškai apdirbimu d. Abeko knygelė geresnė už "Kaip Atrodo Lietuva Dabar?" Pirmiausiai jis duoda bendrą paveikslą Lietuvos miestų ir kaimų gyvenimo. Paima darbininkų klasės būklę abelnai, jų darbus, uždarbius,

ir tt., paskui duoda skirsnį apie sunkų bedarbių gyvenimą, kur pateikia įdomių statistikų apie jų kiekį, pašalpas, ir tt. Paaukvoja skyrių apie valstiečių būseną, paduoda streikuojančių ūkininkų lapelį, išplatintą po Lietuvą. Autorius nepamiršta ir tų sunkumų, su kuriais Lietuvos darbo žmonių masėms tenka grumtis, pasekų. "Delei sunkios ekonominės būklės plinta socialinės ligos," rašo d. A. "Kriminalistų skaičius taipgi auga."

"Lietuvos Komunistų Partija", nurodo d. A., "vis daugiau įgauna masinės įtakos kaimo biednuomenės eilėse ir vidutinių ūkininkų tarpe". Ši partija kovoja už atsteigimą Lietuvos žmonėms demokratinį teisų ir civilinių laisvų.

"Lietuva 1935 Metais" rašytojas trumpai paličia Kauno Kongresą, jo tikslus, eiseną ir užbaigą. Jis nušviečia ir tūlų amerikiečių (Vitaičių, Simučių, etc.) pro-fašistinę elgseną pačiam kongrese, o taipgi Lietuvos fašistų bandymus panaudoti kongresą savo politikai. "Lietuvos darbininkai, kaip ir Amerikos darbininkai, per dalyvavimą Kauno kongrese, aukštai iškėlė svarbiuosius darbo masių reikalavimus, griežtai tuos reikalavimus pastatė Smetonos valdžiai, patraukė prie savęs liaudininkus, socialdemokratų ir eilinius katalikus delei kovos prieš Smetonos diktatūrą", rašo autorius.

Pati brošiūra istorinė, svarbus dokumentas. Bet ji būtų kur kas naudingesnė, jei autoriui būtų pavykę išvengti tam tikrų netikslumų (faktuose ir rašysenoj). Jie atrodo smulkūs, tačiau, vidutinis skaitytojas, suradęs juos, neįvertins didelių dalykų brošiūrų žymimų. Pavyzdžiui:

Seniau, jei kaime bei miestelyje pasirodydavo kamarninkas (dabar antstolis), tai tuos metus paskaitydavo istorinius. (p. 2).

Kamarninkas — matininkas, pristavas — antstolis. Kitur:

Tačiau Lietuvoj bedarbiams nėra teikiama jokia piniginė pašalpa, — keletą litų duoda i savaitę, tai ir viskas. (p. 12).

"Kas gi tie keletas litų?" bile kas paklaus.

Panašūs nedasakymai bei persakymai skaudžiai kenkia tokiam dokumentui, kaip "Lietuva 1935 Metais". Jų reikėjo vengti.

Brošiūroj per daug skaitlinių. Jos sunkina skaitymą.

Nadiras.

Ką Krikščionybė Davė Darbininkams

Krikščionybė ir Ką Ji Davė Darbininkams, parašė A. M. Metelionis, išleido "Laisvė", 1935 m., 47 pusl. kainą 5c.

Trumpais bruožais perbėgęs krikščionybės atsiradimą ir išsivystymą, d. Metelionis įrodo, kad ji nieko gero nedavė ir neduos darbininkams. Priešingai, "krikščionybė davė darbininkams dar didesnę dvasinę vergiją, negu kad buvo senovės Romos imperijoj," jis sako. Taip pat mes žinome, kad "krikščionybė palaiko šią žiaurią, neteisingą kapitalistinę sistemą, kurios mes, darbininkai, esame aukos." Todel "darbininkų klasės geresnė ateitis yra ne tikėjime ir prietaruose, bet žinojime ir visų darbininkų vienybėje."

"Krikščionybė ir Ką Ji davė Darbininkams?" yra agitacinė, lengvoje kalboje parašyta, lengvai suprantama ir ne plačiai apsiskaiciusiam darbininkui. Ji turėtų būti masiniai paskleista tarpe lietuvių, ypač tarpe tų, kurie tebeseka paskui kunigus ir tebejieško krikščionybėje išeities iš savo vargų.